

ESPECTRES

HENRIK IBSEN

TRADUCCIÓ DE FELIU FORMOSA

Institut del Teatre
Diputació de Barcelona

COL·LECCIÓ POPULAR DE TEATRE CLÀSSIC UNIVERSAL

34

ESPECTRES

HENRIK IBSEN

TRADUCCIÓ DE FELIU FORMOSA

PRÒLEG DE JOAN CASAS

Institut del Teatre
Diputació de Barcelona

INSTITUT DEL TEATRE
DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA
Director: Jordi Coca

COL·LECCIÓ POPULAR DE TEATRE CLÀSSIC UNIVERSAL
Director de la col·lecció: Lluís Solà

Comissió de Publicacions:

Avelina Argüelles
Isidre Bravo
Josep M. Carandell
Francesc Castells
Joan Castells
Feliu Formosa
Joan-Enric Lahosa
Jaume Melendres
Joan Ollé
Lluís Solà

Títol original: GENGANGERE
© de la traducció: FELIU FORMOSA, 1989
Primera edició: juliol 1989
Propietat d'aquesta edició
(inclòs el disseny de la coberta):
Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona
Carrer de Sant Pere més baix, 7. 08003 Barcelona
Telèfon: 317 20 78 - Fax: 301 79 43
Disseny gràfic: Teresa Moral
Realització: Punt i Ratlla, S.A.
Serveis Editorials i de comunicació.

Dipòsit legal: 28269-89
ISBN: 84-7794-052-5

PRÒLEG

HENRIK IBSEN/ENRIC IBSEN

1

Ibsen, voluntàriament expatriat de Noruega des de 1864, va encetar a Roma la sèrie dels seus drames contemporanis: *Els suports de la societat* (1877), *Casa de nines* (1879), *Espectres* (1881), *Un enemic del poble* (1882). Malgrat que ja feia anys que era un dramaturg d'èxit a Escandinàvia i a Alemanya amb la seva producció anterior, són aquestes obres les que encendran a tot Europa la foguera de l'«ibsenisme». Però val a dir que la seva incorporació als repertoris teatrals del migdia europeu no va ser, ni de bon tros, immediata ni fàcil. Topava amb moltes resistències. De fet André Antoine, al seu Théâtre Libre de París, i Eleonora Duse i Ermete Novelli, a Itàlia, no van muntar els drames ibsenians fins als primers anys noranta.

2

Situem-nos ara a la Barcelona de 1892. París era el punt de referència obligat dels intel·lectuals més inquietos de Catalunya, d'altra banda la companyia d'Ermete Novelli ja havia vingut a Barcelona el 1886 i el 1889, havia tornat aquell any mateix —sense Ibsen, oh decepció!— i se n'esperaven noves gires. Els elements de l'expectació ibseniana estaven servits, saltaven a les converses i es concretaven en articles a la premsa. Personalitats tan diferents com Josep Yxart, Jaume Brossa o Joan Maragall van escriure papers sobre el tema. Aquell 1892 Yxart era president de l'Ateneu, Brossa començava a col·laborar a *L'Avens* i Maragall escrivia sovint al *Brusi* sobre temes teatrals.

Yxart va escriure un article titulat «Enric Ibsen» on, comentant una lectura de les versions franceses d'*Espectres* i de *Casa de nines*, es declarava sorprès de la capacitat de l'autor noruec de fer «un teatre d'idees amb personatges vius», és a dir, de realitzar una síntesi entre els corrents ideològitzants que pretenien convertir l'escenari en una tribuna de debats i la «nova veritat» proposada pel naturalisme. En els anys que li quedaven, fins a la seva mort prematura l'any 1895, es convertiria en un aferrissat defensor d'aquesta dramàtúrgia nova que ell veia representada per Ibsen, Bjørnson, Strindberg o Tolstoi, i l'oposaria a la dels qui buscaven «la bellesa i l'art purs», és a dir Maeterlinck i companyia. Agudament prefigurava els dos camps contraposats en el bullidor del primer modernisme: el dels esteticistes i el dels regeneracionistes.

3

De l'arribada del teatre d'Ibsen a Catalunya, en van fer bandera els joves regeneracionistes, com Jaume Brossa.

El noruec ja era un dels autors reivindicats per Brossa en un paper que va sortir aquell mateix any 1892 a *L'Avens*, un article amb un fortíssim to programàtic que es titulava «Viure del passat». Aquell jove que aleshores tenia vint-i-tres anys hi declarava la seva convicció de la inutilitat de les tradicions culturals rebudes, de les quals calia prescindir per fer «foc nou» segons l'expressió que ell encunyava (una expressió que es convertiria en bandera, com veurem, i que Ignasi Iglésias convertiria en títol d'una obra seva), la seva creença en el punt de ruptura que havia significat Zola, en el fet que l'art, amb la vulgarització de la instrucció, es convertia en una força de transformació social, i en el valor que tenien en aquest sentit les obres de Tolstoi i Dostoievski a Rússia o bé, a Noruega, les de Bjørnson i Ibsen. Una llista molt semblant a la d'Yxart, canviant només Strindberg per Dostoievski. Aquesta concepció de la cultura com a element de canvi anava acompanyada per la creença, també expres-

sada, en un nou subjecte històric de la cultura —les classes treballadores—, que feia que els joves com Brossa —o com Pere Coromines— s'aproximessin cada dia més als cercles obrers anarquistes.

4

El mes de setembre de 1892 Joan Maragall va publicar un parell d'articles al *Diario de Barcelona* on també parlava d'Ibsen, concretament de *L'ànec salvatge* en el primer i d'*Un enemic del poble* en el segon. Maragall s'hi declarava així mateix admirador d'Ibsen i de la seva modernitat, però no pas per la seva relació amb el naturalisme, sinó tot al contrari, com tampoc per la seva hipotètica capacitat d'«educació popular».

Maragall defensava una lectura idealista dels drames ibsenians, una lectura que prevaldria al cap dels anys i seria la que propiciaria la seva recuperació «culta», el moment de la qual hauríem de situar l'any 1900, quan Adrià Gual va incorporar els *Espectres* al repertori del Teatre Íntim.

5

L'any de l'entrada d'Ibsen a l'escena barcelonina va ser, però, el 1893. Una entrada en escena trilingüe!: es va estrenar en castellà *Un enemigo del pueblo*, en català *Nora* (és a dir, *Casa de nines*), mentre *L'Avens* publicava la traducció d'*Espectres* feta per Pompeu Fabra i Joaquim Casas-Carbó, i l'esmentat *capocomico* Ermete Novelli, en la seva gira, portava finalment als escenaris del Principal i del Líric la seva versió de *Gli Spettri* que ja feia dos anys que el públic més inquiet esperava.

Però aquell també va ser un any en el curs del qual van esclatar, literalment, una altra mena de tensions que dividien profundament la societat. Allò del naixent modernisme, de les disputes entre regeneracionistes i esteticistes (a la

primera Festa Modernista de Sitges es presentava, també aquell any, *La intrusa*, de Maeterlinck), de l'interès per les innovacions culturals, era escuma social. En el llot del fons hi havia pólvora, i a Barcelona van començar a petar les bombes.

6

Sí, hi havia barcelonins que quan miraven a Itàlia pensaven en Novelli o en la Duse, però també n'hi havia d'altres que pensaven en Malatesta. Ja havien petat bombes a Barcelona, l'any 84, el 86, el 91, però les de 1893 van ser sonades. Per la Mercè esclatava la primera, al mig del seguici del general Arsenio Martínez Campos, que va fer un mort i uns quants ferits. L'anarquista Paulí Pallàs va ser detingut, condemnat com a culpable dels fets i afusellat el 6 d'octubre. El seu amic Santiago Salvador se'n revenjava el 6 de novembre amb una altra bomba al cor simbòlic de la burgesia barcelonina, al Liceu. Vint morts. El garrot va fer el mort número vint-i-u en la persona del mateix Salvador.

Entre altres conseqüències que van tenir aquests fets, la primera va ser una radicalització de posicions. El clima de tolerància de *L'Avens* de Massó i Torrens se'n va anar en orris i la revista va acabar tancant. Jaume Brossa i uns quants amics seus, si fa no fa de la mateixa quinta, tots ibsenians, molts amb clares simpaties àcrates, van formar aleshores la Colla del Foc Nou. Eren, a més de Brossa, Celestí Galceran, Josep Roca i Cucull, Bernat Rodríguez Serra, Ramon Sempau, Pere Coromines i el dramaturg Ignasi Iglésias. D'aquesta colla, en va néixer l'efímera agrupació Teatre Independent que portaria per primera vegada a l'escena en català *Espectres*.

7

El Teatre Independent va fer una funció única d'*Espectres* al Teatre Olimpo, el 16 d'abril de 1896, de la traduc-

ció publicada per *L'Avens*, amb el repartiment següent: Maria Costa (Elena Alving), Elvira Fremont-Verdier (Regina Manders) i Miquel Sirvent (Jaume Engstrand). Una representació d'aficionats, en definitiva, encara que a l'elenc hi figuressin noms com el d'Ignasi Iglésias —l'«Ibsen dels afores», com l'havien batejat, per fer conyeta, els seus amics— o la futura actriu Elvira Fremont, que aleshores era una noieta de quinze anys però que aviat (fent la Nuri de *Terra Baixa*) emprendria una llarguíssima carrera professional.

Entre el públic, unes 500 persones, hi havia de tot. Com diria després Pere Coromines, hi havia «des dels fills d'en Güell fins als anarquistes d'acció directa». Abans de la representació, el mateix Coromines va adreçar unes paraules a l'assistència fent una encesa defensa de l'art nou, de les versions íntegres (contra les versions «arreglades» que s'havien vist fins aleshores, entre les quals sembla que cal comptar les del mateix Novelli) i de les tendències naturalistes, «mascles», contra els eteris misticismes simbolistes, «efeminats».

8

La pólvora, un altre cop, va tornar a fer baixar els debats des de l'escuma de l'esperit fins al llot de la matèria. Va ser la sangonosa bomba del carrer dels Canvis Nous, que va anar seguida per la repressió massiva i indiscriminada dels processos de Montjuïc. De la gent del Foc Nou, Pere Coromines va ser empresonat, Jaume Brossa i Ramon Sempau es van haver d'amagar i, finalment, exiliar-se. Sempau tindria, al cap de poc temps, una singular notorietat. El 4 de setembre de 1897 la va emprendre a trets de revòlver al mig de la plaça de Catalunya contra un tinent de la Guàrdia Civil i un inspector de policia responsables de la repressió de Montjuïc. Detingut i jutjat, va ser declarat innocent per un tribunal de jurats, i la sentència va ser confirmada malgrat una revisió de judici sol·licitada per l'Audiència.

De totes maneres, no cal pas dir que ni del Foc Nou

ni del Teatre Independent no se'n va tornar a sentir cantar ni gall ni gallina. L'escuma i el llot s'havien barrejat.

9

No em podia estar d'evocar aquí aquestes primeres passes d'Ibsen a Catalunya, sobre un teló de fons tan convulsionat, amb moviments que tan clarament suggereixen una contaminació de l'art per la vida, per les esperances i desesperances de tota una societat. Coixins econòmics, pantalles comunicacionals, cofoismes i victimismes polítics ens amaguen els estrips i les vergonyes del nostre propi món. La relativa pau social propicia la sedimentació dels pantans, la separació del llot i de l'escuma. Últimament sembla que ens hem avesat molt a creure que el teatre és «cultura», però no pas en aquell sentit d'eina de progrés social que preconitzaven els modernistes regeneracionistes d'ara fa gairebé un segle, sinó en el sentit de cel·lofana pura i dura, llacet de regal, bibelot de luxe. I a l'aparador de la nostra àuria mediocritat hi té cabuda tot. Fins i tot Ibsen. Perquè descobrim amb sorpresa que el vell noruec no ha perdut del tot les seves virtutats dramàtiques, que és perfectament viable en un escenari, que els anys li han donat la sòlida carnadura d'un «clàssic».

10

I certament hi ha sorpresa en la constatació del «clasicisme» d'Ibsen. Per força n'hi ha d'haver, perquè hem tingut molt poques oportunitats de comprovar-lo. Des del final de la guerra ençà sobren els dits d'una mà per fer el recompte dels muntatges ibsenians que s'han enfilat als escenaris de parla catalana. Qui té por de Henrik Ibsen? ¿És que potser la seva implacable radiografia del teixit d'hipocresies socials que amaguen les xacres de fons pot remoure en nosaltres algun bri de consciència?

La traducció de Pompeu Fabra i Joaquim Casas-Carbó és als meus prestatges en una reedició de 1924. Ignoro si conté revisions respecte al text que va aparèixer originalment a *L'Avens*, tot i que algunes vacil·lacions ortogràfiques més aviat fan pensar que no. Me la miro i la comparo amb la nova versió de Feliu Formosa que ha servit per al muntatge de 1987 del Centre Dramàtic del Vallès. Sobta comprovar la frescor i la modernitat del llenguatge de la versió vella. Seria perfectament plausible en un escenari actual, ha envellit molt menys que altres treballs de traducció, molt més recents, però plens d'inconsistències quant al maneig correcte dels diversos registres lingüístics que fan veraç una col·loquialitat «realista». La nova traducció, en realitat, es limita a fer un treball d'«ajustament fi» a l'original i a les exigències d'una llengua viva. Totes dues són dos exemples excel·lents d'allò que ha de ser una traducció teatral.

S.M. Eisenstein, a les seves *Memòries*, escriu això evocant la figura de Meierhold, el seu «mestre».

«Ell adorava *Espectres*, d'Ibsen.

Va fer el paper d'Osvald innumbrables vegades.

Va escenificar l'obra molts cops.

Quantes vegades, en les estones de reflexió, em va mostrar, mentre tocava el piano, la manera com concebia el personatge.

Sembla ser que l'atreia el tema de la repetició, que d'una forma tan sorprenent il·lumina la història de la senyora Alving i el seu fill...»

Ara que sabem que Meierhold va ser assassinat l'any 1940 en un camp stalinista, podem provar d'imaginar-lo davant els seus assassins, i el podem pensar recordant Osvald Alving i preguntar-se per què, quan ja tanta llum s'havia obert camí, sortien d'un passat totalitari aquells espectres armats, emissaris de la foscor final.

JOAN CASAS

CRONOBIBLIOGRAFIA

(Nota: la selecció de fets pretén datar, al costat de les fites biogràfiques i creatives d'Ibsen, alguns fets polítics i culturals de transcendència internacional i les dades bàsiques de la introducció d'Ibsen a Catalunya. J.C.)

- 1828 Neix el 20 de març a Skien, fill del comerciant Knut Ibsen i de la seva muller Marichen, en el si d'una família nombrosa.
- 1835 La família es trasllada a Venstøp. El pare s'ha arruïnat i ha començat a beure. La mare deriva cap al misticisme.
- 1844 És enviat a Grimstad, a treballar d'aprenent en una farmàcia.
- 1848 Autodidacte. Es prepara per als exàmens de batxillerat. Compon versos sobre les agitacions populars. Comença a escriure *Catilina*, el seu primer drama. Moviments revolucionaris a diversos països. Marx i Engels: *Manifest del Partit Comunista*.
- 1850 Es trallada a Cristiània. Publica, amb pseudònim, *Catilina*. La peça és refusada pel teatre de Cristiània. Col·labora a la premsa. Triomf de la contrarevolució a Europa.
- 1851 Edita el setmanari satíric *Andhrimner*, amb Botten-Hansen i A.O. Vinje. Es trallada a Bergen on treballa per al teatre local.
- 1852 Viatge d'estudis a Copenhaguen i Dresden.
- 1854 *La senyora Inge d' Østråt*.
- 1855 *La festa de Solhaug*.
- 1856 Coneix Suzannah Thoresen.
- 1857 *Els herois de Helgoland*. Se'n va a Cristiània. En la direcció del teatre de Bergen el succeeix Bjørnstjerne Bjørnson.

- 1858 Matrimoni amb Suzannah Thoresen. Director artístic del Teatre Noruec de Cristiània (creat per competir amb el Teatre de Cristiània, de tradicions daneses).
- 1859 El 23 de desembre neix el seu fill Sigurd. Dificultats econòmiques.
- 1860 Mort de Schopenhauer.
- 1861 Emancipació dels serfs a Rússia. Creació del Regne d'Itàlia.
- 1862 *La comèdia de l'amor*. Fracàs financer del Teatre Noruec de Cristiània. Ibsen l'ha de deixar.
- 1863 S'incorpora al Teatre de Cristiània com a assessor literari. L'estimula la participació en la festa dels cantors de Bergen. Estrena *Els pretendents de la corona*. Abolició de l'esclavitud als Estats Units.
- 1864 Desil·lusionat i amargat per la victòria de Prússia sobre Dinamarca, obté una beca per anar a l'estranger. Bjørnson organitza una col·lecta per pagar-li el viatge.
S'instal·la a Roma.
Fundació de la Primera Internacional.
- 1865 Acaba *Brand*.
- 1866 *Brand* s'imposa. Quatre edicions en un any. Rep una paga anual com a escriptor per part del govern de Noruega.
Dostoievski: *Crim i càstig*.
- 1867 A Sorrento acaba *Peer Gynt*.
Marx: Llibre I d'*El capital*.
- 1868 Es trasllada a Dresden. Visita Copenhaguen i Estocolm.
- 1869 Estrena *La unió dels joves*. És convidat a la inauguració del canal de Suez com a representant oficial de Noruega.
- 1870 De juliol a setembre visita Copenhaguen. Ajorna la continuació del viatge fins a Noruega.
Guerra franco-prussiana. Roma s'incorpora al Regne d'Itàlia.
- 1871 Publica una selecció dels seus poemes. Correspondència amb Georg Brandes.
Caiguda de la Comuna de París.

- 1872 Nietzsche: *El naixement de la tragèdia*.
Escissió de la Internacional.
- 1873 *Emperador i Galileu*.
- 1874 Breu retorn a Noruega després de deu anys d'absència.
Els germans Georg i Edvard Brandes treuen a Copenhaguen la *Revista del Segle Dinou*.
- 1875 Es trasllada a Munic.
- 1876 Primera representació d'una obra d'Ibsen fora d'Escandinàvia: *Els herois de Helgoland*, al Hoftheater de Munic.
- 1877 Doctor *honoris causa* per la universitat d'Upsala.
Amb *Els pilars de la societat* enceta el cicle dels dramemes contemporanis.
Zola: *L'Assommoir*.
- 1878 Novament es trasllada a Roma.
Engels: *Anti-Dühring*.
- 1879 Acaba *Casa de nines* a Amalfi. Estrena, el 21 de desembre, a Copenhaguen. Passa l'hivern a Munic.
- 1880 Estiu a Berchtesgaden. A la tardor torna a Roma on viurà fins a 1885.
- 1881 Entre juliol i setembre redacta *Espectres* a Sorrento.
Zola: *Le naturalisme au théâtre*. Verga: *I Malavoglia*.
- 1882 *Un enemic del poble*. Passa l'estiu, i els dos estius següents, a Gossensass, al Tirol del sud.
- 1884 *L'ànec salvatge*. Trobada amb Bjørnson a Schawz, a prop de Munic.
- 1885 Passa l'estiu a Noruega: Trondheim i Molde. A l'octubre torna a Munic.
- 1886 Acaba *Rosmersholm*.
- 1887 Els Meiningen estrenen *Espectres* amb l'assistència de l'autor.
André Antoine funda a París el Théâtre Libre.
- 1888 Acaba *La dama del mar*.
Hamsun: *La fam*. Bjørnson: *Amor i geografia*.
Strindberg: *Creditors*, *La senyoreta Júlia*.
Exposició Universal de Barcelona.

- 1889 El grup Freie Bühne estrena *Espectres* el 29 de novembre.
- 1890 Acaba *Hedda Gabler* a Munic. André Antoine estrena *Espectres* al Théâtre Libre.
Maeterlinck: *La intrusa*.
- 1891 Torna a la seva pàtria. Fa un creuer fins al Cap Nord i finalment s'estableix a Cristiània.
Gordon Craig: *The Art of the Theatre*.
Ermete Novelli estrena a Milà *Anitra selvatica*.
- 1892 *El constructor Solness*. Es casa el seu fill. A la premsa de Barcelona es comença a parlar d'Ibsen.
Maeterlinck: *Pelléas et Mélisande*.
- 1893 Estrena a Barcelona d'*Un enemigo del pueblo* i de *Nora (Casa de nines)*. Publicació a *L'Avens* de la traducció d'*Espectres* per Pompeu Fabra i Joaquim Casas-Carbó.
Ignasi Iglésias: *L'escurçó*. Segona Festa Modernista de Sitges, presentació de *La intrusa de Maeterlinck*.
Hauptmann: *Els teixidors*.
Lugné-Poé funda a París el Théâtre de l'Oeuvre.
Bombes contra Martínez Campos i el Liceu.
- 1894 *El petit Eyolf*.
Ignasi Iglésias: *L'argolla*.
Ermete Novelli porta *Gli spettri* a Barcelona.
Condemna de Dreyfus.
- 1895 Appia: *La mise en scène du drame wagnérien*.
Comença la segona insurrecció cubana.
- 1896 *John Gabriel Borkman*. Estrena catalana d'*Espectres* pel Teatre Independent.
Bomba als Canvis Nous. Repressió i processos de Montjuïc.
Kropotkin: *L'anarquia: la seva filosofia i el seu ideal*.
- 1897 Estrena a París de *Jean Gabriel Borkman*, al Théâtre de l'Oeuvre. Els cartells són d'Edvard Munch.
Assassinat de Cánovas.
- 1898 Les tres capitals escandinaves celebren el setantè aniversari d'Ibsen.

- Zola: *J'accuse*. Stanislavski i Nemiròvitx-Dantxenko funden el Teatre d'Art de Moscou. Estrena de *La gavina*, de Txèkhov.
- 1899 Pau de París: final de l'imperi colonial espanyol. *Quan despertarem d'entre els morts. Un epíleg dramàtic*.
- 1900 Pel març emmalalteix greument. Adrià Gual munta *Espectres* al seu Teatre Íntim.
Eleonora Duse porta *Hedda Gabler* al teatre Nove-tats de Barcelona.
- 1901 La companyia de Teresa Mariani inclou *Spettri* al programa de la seva *tournee* barcelonesa. La peça també forma part del repertori d'Ermete Zacconi, que visitarà regularment Barcelona fins a l'any 1904.
- 1902 Gorki: *Els petits burgesos, Els baixos fons*.
- 1903 Premi Nobel a Bjørnson.
Adrià Gual presenta *Joan Gabriel Borkman* amb el Teatre Íntim al Teatre de les Arts. Al Paral·lel es presenten uns *Espectros* en versió castellana de Pompeu Gener.
La companyia Mariani-Zampieri inclou *Casa di bambola* a la seva presentació a Barcelona.
- 1904 Al Teatre de les Arts es presenten les Vetllades Avenir organitzades per Felip Cortiella: s'hi programen *Quan ens despertarem d'entre els morts* i *Els pilans de la societat*.
- 1905 *Rosmerholm* a les Vetllades Avenir.
Primera Revolució Russa.
- 1906 Mor a Cristiània el 23 de maig. Enterrament oficial i solemne.
Max Reinhard projecta a Berlín uns *Espectres* amb escenografia d'Edvard Munch.
45 escriptors catalans col·laboren en un *Homenatge dels catalans a Henrik Ibsen*.
Rehabilitació de Dreyfus.

ESPECTRES

HENRIK IBSEN

TRADUCCIÓ DE FELIU FORMOSA

FITXA D'ESTRENA

Aquesta traducció d'*Espectres* va ser estrenada el 24 d'octubre de 1987 al Teatre Municipal La Faràndula, de Sabadell, per la Companyia del Centre Dramàtic del Vallès, sota la direcció de Francesc Nel·lo; escenografia i figurins de Josep Madaula i Pep Sallés; perruqueria i maquillatge de Chass Llach, i amb el següent repartiment: Elena Alving, Àngels Poch; Osvald Alving, Pep Pla; Pastor Manders, Josep Minguell; el fuster Engstrand, Josep M. Casanovas, i Regina Engstrand, Rosa Renom.

Personatges

LA SENYORA HELENA ALVING, viuda del capità i camarlenc

Alving

OSVALD ALVING, el seu fill

PASTOR MANDERS

ENGSTRAND, el fuster

REGINA ENGSTRAND, minyona de la família Alving

El lloc de l'acció és la hisenda de la senyora Alving, a la vora d'un gran *fjord* de la Noruega occidental.

Una peça espaiosa que comunica, al fons, amb un hivernacle una mica més estret, que dóna al jardí. Al centre, una taula rodona voltada de cadires; damunt la taula, llibres, revistes i diaris. En primer terme, esquerra, una finestra; al costat, arrambat a la paret, un petit sofà amb una tauleta-cosidor. Més enrera, a la mateixa paret, una porta que mena a les cambres de dalt de la casa. A la paret de la dreta, en primer terme, porta que dóna al menjador, i més al fons, la porta del vestibul. L'hivernacle té també una porta a la dreta, per baixar al jardí. Per les vidrieres, hom veu el fjord, malencònic, a través d'una espessor de pluja.

(El fuster Engstrand és al fons, vora la porta de l'hivernacle. Té una cama esquerra una mica deforme, més curta que l'altra; sota la bota, du una sola de fusta. Regina, amb una regadora buida a la mà, vol impedir-li que entri a la casa.)

REGINA

(En veu baixa.)

Què vols tu, ara? Quiet! Estàs ben xop.

ENGSTRAND

És la pluja de Déu Nostre Senyor, filla meva.

REGINA

La pluja del dimoni, si de cas.

ENGSTRAND

Valga'm Déu, quina manera de parlar, Regina! *(Fa uns quants passos dins la cambra, coixejant.)* Escolta, venia a dir-te...

REGINA

Ei, no facis tant soroll amb aquest peu! El senyoret dorm aquí sobre mateix!

ENGSTRAND

Encara dorm? A aquestes hores?

REGINA

Tu, què n'has de fer?

ENGSTRAND

Mm... jo, ahir vespre, la vaig agafar bona.

REGINA

Això sí que m'ho crec.

ENGSTRAND

Els homes som dèbils, filla meva...

REGINA

És ben veritat.

ENGSTRAND

... i hi ha tantes temptacions en aquest món! Però jo, avui, m'he llevat a dos quarts de sis per anar a la feina.

REGINA

Sí, sí, però ara vés-te'n! No vull estar-me més aquí de *rendez-vous* amb tu.

ENGSTRAND

Què dius? Que no vols... què? No ho he collit.

REGINA

Que no vull que et trobin aquí. Au, fora!

ENGSTRAND

(Avança uns quants passos cap a ella.)

Ah, no, filleta... No me n'aniré sense haver parlat amb tu. Aquesta tarda hauré acabat la feina allà baix, a l'edifici de l'escola, i ara vull tornar a casa. Aquesta mateixa nit agafaré el vapor per anar a ciutat.

REGINA

(Entre dents.)

Bon viatge!

ENGSTRAND

Gràcies, filla meva. Demà inauguren l'asil. I aquí, com és lògic, hi haurà festa grossa; no hi faltarà el mam. Que no sigui dit que en Jacob Engstrand no és capaç d'anar-se'n quan se li presenta la temptació.

REGINA

Oh!

ENGSTRAND

Aquí, demà, hi haurà força gent d'upa. I també vindrà de ciutat el pastor Manders, no?

REGINA

Ell arriba avui.

ENGSTRAND

Ja ho veus. Per res del món vull que tingui res a dir en contra meu.

REGINA

Ah, ja et veig la intenció!

ENGSTRAND

Què vols dir?

REGINA

(Mirant-lo de fit a fit.)

Quina altra història vols explicar-li ara, al pastor Manders? Què més ha de fer per tu?

ENGSTRAND

Calla, dona, calla! Que ets boja? Quina història vols que sigui? Oh, no! El pastor Manders s'ha portat molt bé amb mi. Però tornant a allò que et deia. Aquest vespre me'n vaig a casa.

REGINA

Millor, com més aviat fos...

ENGSTRAND

Sí, però vull que vinguis amb mi, Regina.

REGINA

(El mira estupefacta.)

Amb tu, has dit? T'he entès bé?

ENGSTRAND

Sí, filla meva. Et vull tenir a casa, al costat meu.

REGINA

(Rient-se'n.)

Jo, a casa teva! Mai de la vida!

ENGSTRAND

Oh, ja ho veurem.

REGINA

És clar que ho veurem! Ja en pots estar segur! Sembles haver oblidat que he estat criada en aquesta casa, la casa de la senyora viuda del camarlenc Alving! I que aquí m'han tractat com... gairebé com una filla! I ara me n'haig d'anar a viure amb tu? En una casa com la teva? Fuig, home, fuig!

ENGSTRAND

Què vols dir amb això? Et negaràs a obeir el teu pare, mocosa?

REGINA

(A mitja veu, sense mirar-lo.)

T'has cansat de dir-me que jo no era res teu.

ENGSTRAND

Bé, deixa-ho córrer.

REGINA

I quan t'has enfadat, no has arribat a dir-me que jo era una filla de ... *fî donc!*

ENGSTRAND

Ei, escolta... mai no he fet servir cap mala paraula, jo!

REGINA

Recordo molt bé la paraula que feies servir.

ENGSTRAND

Oh..., devia haver begut una mica... Mm! Hi ha tantes temptacions en aquest món, Regina!

REGINA

Ja ho sabem!

ENGSTRAND

I això devia ser quan a la teva mare li pujaven els fums. Bé em calia trobar algun sistema per posar-la a ratlla. Sempre es feia la gran senyora. (*Escarnint-la.*) «Estigues, Engstrand, deixa'm estar! He estat empleada tres anys a casa del camarlenc Alving de Rosenvold...», sí, del camarlenc Alving... (*Somrient.*) Déu meu, Senyor! No es cansava de repetir que el capità Alving havia estat nomenat camarlenc quan ella servia a la casa.

REGINA

Pobra mare... No et va fer nosa gaire temps! N'hi vas fer tantes!

ENGSTRAND

(*Amb un moviment que el fa coixejar.*)

És clar, jo sempre tinc la culpa de tot.

REGINA

(*Se n'aparta i diu a mitja veu.*)

Uf! I a sobre, aquesta cama!

ENGSTRAND

Què dius, filla meva?

REGINA

Pied de mouton.

ENGSTRAND

És anglès, això?

REGINA

Sí.

ENGSTRAND

Veig que has après d'allò més, aquí... i això no vindria gens malament, ara, Regina. Al contrari.

REGINA

(Després d'una pausa breu.)

A veure..., què vols que hi vagi a fer, a ciutat?

ENGSTRAND

On s'és vist preguntar allò que un pare vol fer amb la seva filla única? No sóc un viudo, sol i abandonat?

REGINA

Au, va, no em vinguis amb romanços. Per què vols que vingui amb tu?

ENGSTRAND

És que... saps? Havia pensat de posar un negoci.

REGINA

Ho has provat altres vegades, i sempre ha acabat malament.

ENGSTRAND

Sí, però aquesta vegada anirà bé, Regina! Que el diable se m'emporti...

REGINA

Deixa de renegar!

ENGSTRAND

Pst! Tens raó, filla meva. Només volia dir-te que la meva feina a l'asil nou m'ha permès de fer una mica de raconet.

REGINA

Ah, sí? Millor per tu.

ENGSTRAND

I què vols que en faci d'aquests diners, aquí al poble?

REGINA

Continua.

ENGSTRAND

Havia pensat fer servir aquests estalvis per treure'n algun rendiment. Es tractaria de muntar una mena d'hostal per a la gent de mar.

REGINA

Una taverna!

ENGSTRAND

No, no, què et penses? Seria una fonda de primera, i no un local de mala mort per als mariners... Hi vindrien capitans..., pilots..., el bo i millor...!

REGINA

I jo hauria de...?

ENGSTRAND

Tu m'hi ajudaries. Només pel bon veure, comprens? Res de fer d'escarràs, filla meva! Faries el que et vingués de gust.

REGINA

Ah, molt bé!

ENGSTRAND

Però... sense dones, les coses no rutllen..., això és més clar que l'aigua. I als vespres, hi hauria una mica de gresca; ba-

llar, cantar, i coses així. Pensa que es tracta de pobres mariners, que es passen la vida viatjant per aquests mars de Déu. (*S'apropa a ella.*) Va, Regina, no siguis beneita; no et tallis les ales tu mateixa. Aquí, al camp, creus que seràs mai res? De què et servirà que la teva mestressa hagi gastat uns diners en la teva instrucció? Diu que t'ocuparàs dels nens del nou asil. Creus que és feina per a tu? Tantes ganes tens de perdre la salut amb aquella pobrissalla?

REGINA

No, si les coses van com jo espero, llavors... Oh, tot podria ser! Tot podria ser!

ENGSTRAND

Què vols dir?

REGINA

No n'has de fer res. A quant pugem, els teus estalvis?

ENGSTRAND

Tot plegat, unes set o vuit-centes corones.

REGINA

Déu n'hi do.

ENGSTRAND

N'hi ha prou per començar, filla meva.

REGINA

I no penses donar-me'n alguna cosa, d'aquests diners?

ENGSTRAND

No, no pensava pas fer-ho.

REGINA

No seràs capaç ni de regalar-me un pedaç de roba per fer-me un vestit?

ENGSTRAND

Vine amb mi a ciutat i tindràs tants vestits com vulguis.

REGINA

Bah! Me'n puc sortir tota sola, si vull.

ENGSTRAND

No, Regina. Val més que et deixis guiar per la mà d'un pare. Justament ara tinc ullada una casa de primera al carreró del Port. No ens en faríem gaire, i podríem posar-hi el nostre refugi per a mariners.

REGINA

Però jo no hi vull anar, a casa teva! Tu i jo no tenim res en comú.

ENGSTRAND

No hi hauries d'estar gaire, amb mi. Segur que no, filla meva. Si sabessis manegar-te una mica, una noia tan maca com t'has fet d'uns quants anys ençà...

REGINA

Què?

ENGSTRAND

Que no passaria gaire temps sense que es presentés un pilot, o potser fins i tot un capità...

REGINA

No, no vull casar-me amb gent d'aquesta mena. Els mariners no tenen *savoir-vivre*.

ENGSTRAND

Què dius que no tenen?

REGINA

Conec els homes de mar. No són per casar-s'hi.

ENGSTRAND

Però qui et diu que t'hi hagis de casar! Te'n pots aprofitar

d'una altra manera. (*Confidencialment.*) Saps, l'anglès? L'anglès del iot? Doncs va pagar tres-cents tàlers, i ella no era pas tan bonica com tu.

REGINA

(*Es llança cap a ell.*)
Fora d'aquí!

ENGSTRAND

(*Reculant.*)
Ei, no voldràs pas pegar-me!

REGINA

Sí, si malparles de la mare, et pego. Fora, et dic! (*L'empeny fins a la porta de l'hivernacle.*) I no donis cops de porta, que el jove senyor Alving...

ENGSTRAND

Sí, encara dorm, ja ho sé! Em xoca que et preocupis tant del jove senyor Alving. (*Baixant la veu.*) Oh! No podria ser que ell...?

REGINA

Au, fora..., i de pressa! T'has tornat ximple, o què? No, per aquí no, que ve el pastor Manders. Vine, surt per l'escala de servei.

ENGSTRAND

(*Passant a la dreta.*)
Sí, sí, ja me'n vaig. Però tu parla-hi amb aquest que arriba. Ell et dirà quins són els deures dels fills amb els pares. Perquè jo no deixo de ser el teu pare, saps? Ho puc provar amb el registre de la parròquia.

(*Surt per la porta del vestíbul, que Regina ha obert. La tanca després que ell ha sortit. Regina es mira un instant al mirall, s'espolsa amb el davantal i es posa bé la cinta del coll. Després s'entreté a arreglar les flors. El pastor Manders, amb*

impermeable i paraigua, entra per la porta de vidre de l'hivernacle. Sota l'impermeable, du una petita cartera de viatge, col·locada en bandolera.)

PASTOR MANDERS

Bon dia, senyoreta Engstrand.

REGINA

(Es gira amb expressió d'alegre sorpresa.)

Ah, bon dia, senyor pastor! El vapor, ja ha arribat?

PASTOR

Ara mateix acaba d'atracar. *(Entra a la sala.)* Res, que no vol parar de ploure! És horrorós!

REGINA

(Seguint-lo.)

Per als pagesos, és un bé del cel, senyor pastor.

PASTOR

Té raó. Nosaltres, la gent de ciutat, no hi pensem prou, en els pagesos. *(Es comença a treure l'impermeable.)*

REGINA

Permeti'm ajudar-lo. *(Li acaba de treure l'impermeable.)* Déu meu, és ben moll! Vaig a estendre'l aquí al costat. Ah, i el paraigua... el deixaré obert perquè s'eixugui.

(Surt amb l'impermeable i el paraigua per la porta del vestíbul. El pastor es treu la cartera de l'espatlla i la deixa, amb el barret, damunt una cadira. Torna a aparèixer Regina.)

PASTOR

Ah, que bé s'està a cobert! I què, com van les coses per aquí? Tot marxa bé?

REGINA

Sí, moltes gràcies.

PASTOR

Suposo que deveu anar molt atrafegats amb la festa de demà, no?

REGINA

Oh, sí! De feina no en falta.

PASTOR

Espero que la senyora Alving sigui a casa...

REGINA

Sí, és clar. És a dalt, que fa la xocolata per al senyoret.

PASTOR

Ah, és veritat! Al moll m'han dit que l'Osvald tornava a ser aquí.

REGINA

Sí, va arribar abans d'ahir. No l'esperàvem fins avui.

PASTOR

Espero que estigui sa i bo.

REGINA

Està bé, gràcies. Molt aixafat del viatge. Ha fet el trajecte des de París d'una tirada, vull dir sense canviar de tren. Em sembla que està dormint. Potser que no parléssim tan alt.

PASTOR

Pst. No fem soroll, doncs.

REGINA

(Acostant un seient a la taula.)

Però segui, Senyor pastor! *(Ell s'asseu; ella li posa un escambell sota els peus.)* Així! Està còmode, senyor pastor?

PASTOR

Estic perfectament, gràcies. *(La mira.)* Escolti'm, Regina..., trobo que ha crescut molt des de l'última vegada que la vaig veure.

REGINA

Vol dir? La senyora també ho diu, que m'he fet dona.

PASTOR

Fet dona? Sí..., potser sí! Bastant!

(Pausa breu.)

REGINA

Vol que vagi a avisar la senyora?

PASTOR

Gràcies, filla, no hi ha pressa. I ara digui'm, estimada Regina, com li van les coses al seu pare?

REGINA

Bastant bé, gràcies, senyor pastor.

PASTOR

L'última vegada que va ser a ciutat, em va venir a veure.

REGINA

Sí, sempre està tan content de poder parlar amb el senyor pastor!

PASTOR

I vostè també deu baixar a veure'l un cop o altre, durant el dia?

REGINA

Jo? Sí, ho faig..., quan tinc una estona lliure.

PASTOR

El seu pare, senyoreta Engstrand, no té gaire caràcter. Necessita una mà que el guiï.

REGINA

Sí, potser sí.

PASTOR

Ha de tenir a la vora algú que ell estimi i en qui pugui confiar. Ell mateix m'ho va confessar ben sincerament l'última vegada que va ser a casa.

REGINA

Sí, a mi també me n'ha dit alguna cosa. Però no sé si la senyora Alving hi estaria d'acord... sobretot ara, que tindrem tanta feina amb el nou asil. I a mi també em costaria separar-me de la senyora Alving. Ha estat tan bona amb mi!

PASTOR

Però el deure d'una filla..., estimada Regina! Evidentment, caldria que la senyora Alving hi consentís.

REGINA

I per mi, no sé si seria convenient, a la meua edat, portar la casa d'un home sol.

PASTOR

Què diu? Benvolguda senyoreta Engstrand... Es tracta del seu pare!

REGINA

Bé, sí... Però malgrat tot!... Ara, si es tractés d'una casa bona, amb un senyor formal...

PASTOR

Però, estimada Regina...

REGINA

... Un que em pogués mirar amb respecte i estimació, com si fos filla seva...

PASTOR

Però criatura, què diu, ara?

REGINA

Llavors sí que aniria ben de gust a ciutat. Vivim tan aïllats,

aquí! El senyor pastor sap molt bé què és això d'estar tot sol en aquest món. Sí, i a mi no em fa por la feina... No em sabia pas alguna col·locació d'aquesta mena?

PASTOR

Jo? Jo, no en sé cap...

REGINA

Però si mai en sap alguna, pensarà en mi, oi, senyor pastor?

PASTOR

(S'alça.)

Ho tindrè present, senyoreta Engstrand.

PASTOR

Sí, perquè si jo...

PASTOR

Ara, si em vol fer el favor d'avisar la senyora...

REGINA

Ve de seguida, senyor pastor.

(Surt per la porta de l'esquerra. El pastor Manders es passeja per la sala, s'atura al fons de l'escena mirant el mar, amb les mans al darrera. Després, torna a acostar-se a la taula, agafa un llibre i mira el títol. Moviment d'estranyesa. En mira d'altres.)

PASTOR

Oh... Oh!

(La senyora Alving entra per la porta de l'esquerra, seguida de Regina, que torna a anar-se'n per la primera porta de la dreta, després de travessar la cambra.)

SRA. ALVING

(Allarga la mà al pastor.)

Benvingut, senyor pastor.

PASTOR

Bon dia, senyora. Aquí em té, tal com l'hi vaig prometre.

SRA. ALVING

I sempre tan puntual..., a l'hora exacta.

PASTOR

Però no m'ha estat gens fàcil escapar-me, ho pot ben creure. Tots aquests càrrecs i comissions on estic ficat...

SRA. ALVING

Doncs encara és més d'agrar que hagi vingut tan a l'hora. Així podrem resoldre unes quantes coses abans de seure a taula. Però, on té l'equipatge?

PASTOR

(Ràpid.)

L'he deixat a l'hostal. Hi passaré la nit.

SRA. ALVING

(Contenint un somriure.)

Vaja, no acaba de decidir-se a passar la nit a casa meva?

PASTOR

No, no, estimada senyora Alving, moltes gràcies. Em quedaré allà baix com de costum. Em va més bé per tornar a embarcar.

SRA. ALVING

Molt bé, com vostè vulgui. Però em sembla que dos vells com nosaltres...

PASTOR

Oh, Déu meu! Com pot parlar així? És clar, avui està de bon humor. Entre la festa de demà i el retorn d'Osvald...

SRA. ALVING

Imagini's! Quina alegria m'ha donat! Feia més de dos anys

que no venia. I m'ha promès que passarà tot l'hivern aquí a casa.

PASTOR

De debò? És un bon detall per part seva, i una prova d'amor filial. M'imagino que deu ser molt més temptador viure a París o a Roma, que no pas aquí.

SRA. ALVING

Sí, però aquí hi té la mare, sap? I encara es recorda de la seva mare, el meu fill estimat.

PASTOR

També seria ben trist que la separació i les seves ocupacions d'artista debilitessin uns sentiments tan naturals.

SRA. ALVING

Sí, té raó. Però amb ell no hi ha perill. Tinc curiositat de veure si vostè el reconeix. Baixarà de seguida; s'ha estirat una mica al sofà... Però sigui, estimat pastor!

PASTOR

Gràcies. Li sembla bé que jo...?

SRA. ALVING

És clar que sí. (*S'asseu vora la taula.*)

PASTOR

Bé, doncs; ara voldria... (*Va cap a la cadira on ha penjat la cartera, en treu un plec de papers, s'asseu a l'altre costat de la taula i busca un lloc lliure per poder-hi estendre els papers.*) En primer lloc, tenim... (*S'interromp.*) Digui'm, senyora Alving, d'on han sortit aquests llibres?

SRA. ALVING

Aquests llibres? Els llegeixo jo.

PASTOR

Què? Que vostè llegeix aquesta mena d'escrits?

SRA. ALVING

Sí, ho faig.

PASTOR

I troba que aquestes lectures la fan ser millor, o més feliç?

SRA. ALVING

Diria que em fan sentir més segura de mi mateixa.

PASTOR

Més segura? M'estranya. I com, si es pot saber?

SRA. ALVING

Ja veurà: em sembla trobar-hi una explicació i una confirmació d'un pila de coses que havia rumiat jo sola moltes vegades. Perquè la cosa més sorprenent, pastor Manders, és que en aquests llibres no hi ha res de nou. Només diuen allò que la majoria de la gent pensa i creu. Però n'hi ha molts que no se n'acaben d'adonar, o no s'hi volen fixar.

PASTOR

Déu meu! Vostè creu seriosament que la majoria...

SRA. ALVING

I tant si ho crec!

PASTOR

Però no pas aquí, al nostre país! No pas a casa nostra!

SRA. ALVING

Aquí com a tot arreu.

PASTOR

Doncs jo dic que...

SRA. ALVING

Però vostè, què pot objectar contra aquests llibres?

PASTOR

Objectar? No creurà pas que em dedico a analitzar escrits com aquests?

SRA. ALVING

Això vol dir que no sap res d'allò que condemna?

PASTOR

He llegit prou sobre aquests escrits per reprovar-los.

SRA. ALVING

Sí, però..., i l'opinió de vostè?

PASTOR

Benvolguda senyora Alving, en aquesta vida, hi ha molts casos en els quals hem de refiar-nos del judici dels altres. El món és així, i així ha de ser. Si no, com acabaria la societat?

SRA. ALVING

No, no, si de fet potser té raó vostè.

PASTOR

D'altra banda, no nego que hi pugui haver alguna cosa d'atractiu en aquestes obres. I no li puc retreure que es vulgui familiaritzar amb els corrents intel·lectuals que, pel que diuen, recorren el món, aquest gran món on tant de temps s'ha mogut el seu fill, amb el permís de vostè. Però...

SRA. ALVING

Però, què?

PASTOR

(Abaixa la veu.)

Però no n'hem de parlar, senyora Alving. No cal donar comptes a tothom de les coses que llegim i pensem entre les nostres quatre parets.

SRA. ALVING

No, és clar. Hi estic d'acord.

PASTOR

Si vostè es limita a pensar, ara, en les atencions que li imposa aquest asil... que vostè va decidir fundar en un moment en què les seves idees sobre el món moral diferien considerablement de les que té ara..., pel que puc judicar...

SRA. ALVING

És clar; no ho discuteixo... Però no anàvem a parlar de l'asil...?

PASTOR

Anàvem a parlar de l'asil, exacte. Així doncs..., prudència, senyora meva! I ara, passem a les nostres coses. (*Obre un sobre i en treu uns papers.*) Veu, això?

SRA. ALVING

Els documents?

PASTOR

Els documents. Hi són tots i en regla. Li asseguro que he hagut de vèncer moltes dificultats per obtenir-los. M'ha calgut fer moltes gestions. Les autoritats són terriblement escrupoloses quan es tracta de decidir-se. Però aquí tenim tots els papers que ens calen. (*Els fulleja.*) Veu? Aquí hi ha la cessió del predi de Solvik, que forma part del domini de Rosenvold, amb tots els edificis novament construïts, escola, habitatges, casa dels mestres i capella. I aquí hi ha l'autorització judicial del llegat i dels estatuts de la fundació. S'ho vol mirar? (*Llegeix.*) «Estatuts de l'asil de la Fundació Capità Alving».

SRA. ALVING

(*Mira una bona estona els papers que li ha allargat el pastor, i després diu en veu baixa.*)

Ja està! Finalment!

PASTOR

M'he estimat més el títol de capità que el de camarlenc. Penso que «capità» queda menys pretensions.

SRA. ALVING

Sí, sí, com li sembli.

PASTOR

I aquí hi ha la llibreta de la caixa d'estalvis, on consta el capital amb els interessos, destinats a cobrir les despeses de l'asil.

SRA. ALVING

Gràcies, però tingui la bondat de guardar-los vostè mateix. Serà més senzill.

PASTOR

Amb molt de gust. Jo crec que, de moment, podríem deixar els diners a la caixa d'estalvis. L'interès no és pas gaire lla-miner: un quatre per cent, a sis mesos. Si més endavant se'ns presenta la possibilitat d'una hipoteca... —s'entén una primera hipoteca perfectament segura—, en podríem tonar a parlar.

SRA. ALVING

Sí, sí, estimat pastor Manders, vostè hi entén més que jo...

PASTOR

En tot cas, queda una cosa que li he volgut preguntar unes quantes vegades.

SRA. ALVING

De què es tracta?

PASTOR

Els edificis, cal assegurar-los o no?

SRA. ALVING

És clar que cal assegurar-los!

PASTOR

Permeti'm, senyora. Examinem la cosa més detingudament.

SRA. ALVING

Jo ho tinc tot assegurat: edificis, mobiliari, collites i bestiar.

PASTOR

És lògic. Es tracta de béns particulars de vostè. Jo també actuo així. Però la Fundació és una cosa ben diferent. L'asil tindrà, per dir-ho d'alguna manera, una finalitat superior, una finalitat fins a cert punt sagrada.

SRA. ALVING

Sí, però això no és una raó.

PASTOR

Jo, per part meva, trobaria perfectament correcte que ens cobríssim contra qualsevol eventualitat...

SRA. ALVING

Penso el mateix.

PASTOR

Però què passa amb la gent que ens envolta? Quina és l'actitud de la població? Vostè ho sap més bé que jo.

SRA. ALVING

Mm, l'actitud...

PASTOR

No hi hauria una bona quantitat de gent, gent realment autoritzada, que es podria escandalitzar de la nostra decisió?

SRA. ALVING

Què entén per gent autoritzada?

PASTOR

Entenc principalment uns homes que ocupen posicions tan independents i de tanta influència, que no podem deixar de banda la seva opinió.

SRA. ALVING

Sí, aquí n'hi ha uns quants que potser s'escandalitzarien si...

PASTOR

Ho veu? I a la ciutat n'hi tenim una pila, de gent d'aquesta. Pensi només en tots els feligresos dels meus col·legues. Hi ha seriosos motius per témer que s'ho prendrien com si ni vostè ni jo no tinguéssim prou confiança en els decrets de la Providència.

SRA. ALVING

Però per la seva part, senyor pastor, vostè mateix sap...

PASTOR

Sí, ho sé! És ben cert que la meva consciència quedaria tranquil·la. Però mai no ens escapàriem d'interpretacions falses i malintencionades, que podrien ser un greu obstacle per a l'activitat benèfica de la Fundació.

SRA. ALVING

En aquest cas...

PASTOR

Tampoc no puc perdre de vista la situació difícil —gairebé diria lamentable— en què jo em podria trobar. En els cercles més influents de la ciutat hi ha un interès molt gran per la Fundació. Perquè, sens dubte, l'asil serà un bé per a la ciutat, i és d'esperar que contribuirà a alleugerir en gran mesura les despeses de beneficència pública del municipi. I com que jo he estat el conseller de vostè i m'he encarregat de la part administrativa de l'afer, tinc por de ser la primera víctima dels envejosos.

SRA. ALVING

I és clar, vostè no pot exposar-s'hi...

PASTOR

Per no parlar dels atacs que un sector de la premsa em dirigiria sense cap mena de dubte...

SRA. ALVING

Prou, estimat pastor; la seva primera consideració basta.

PASTOR

Així vostè creu que podem prescindir d'assegurar l'asil?

SRA. ALVING

Sí, prescindim-ne.

PASTOR

(Es recolza al respall del seu seient.)

I si algun dia passés una desgràcia... Mai no sabem... Vostè estaria en disposició de reparar els danys?

SRA. ALVING

No, l'hi dic francament. No estic en disposició de fer-ho.

PASTOR

En aquest cas, senyora Alving, la responsabilitat que assumim és molt gran.

SRA. ALVING

Ens queda alguna altra sortida?

PASTOR

No, és clar que no! No podem actuar d'altra manera. Perquè no podem exposar-nos a males interpretacions ni tenim el dret d'escandalitzar la gent.

SRA. ALVING

Vostè, com a sacerdot, evidentment que no.

PASTOR

I d'altra banda, jo penso sincerament que una fundació com la nostra ha de ser afavorida per la sort, perquè no li pot faltar la protecció especial de la Providència.

SRA. ALVING

Esperem-ho, pastor Manders.

PASTOR

Així, vostè pensa que hem de deixar les coses com estan, oi?

SRA. ALVING

N'estic convençuda.

PASTOR

Molt bé. Com vostè mani. (*Escriu.*) Cap assegurança.

SRA. ALVING

És curiós que hagi esperat fins avui a parlar-me d'això.

PASTOR

Moltes vegades he tingut el propòsit de fer-ho.

SRA. ALVING

És que ahir va estar a punt d'incendiar-se l'asil.

PASTOR

Què diu, ara?

SRA. ALVING

No va ser res. Uns quants focs que es van encendre al taller de fusteria.

PASTOR

On treballa l'Engstrand?

SRA. ALVING

Sí, diu que de vegades és massa imprudent amb els llumins.

PASTOR

És que aquest Engstrand té tantes coses al cap! Tantes temptacions! Gràcies a Déu, ara s'esforça a canviar radicalment de vida. Així m'ho han dit.

SRA. ALVING

Ah, sí? Qui ho ha dit?

PASTOR

Ell mateix m'ho ha assegurat. I no hi ha dubte que és un bon treballador.

SRA. ALVING

Sí..., quan no ha begut.

PASTOR

Ah, aquesta trista debilitat! Però ell també m'ha dit que sovint en té la culpa la seva cama esguerrada. L'última vegada que va ser a ciutat, em va arribar a commoure. Em va venir a veure i em va agrair de tot cor que li hagués proporcionat feina aquí dalt, a casa de vostè. Així pot veure sovint la Regina.

SRA. ALVING

La Regina? No la veu pas gaire sovint.

PASTOR

Sí, sí, hi parla cada dia. Ell mateix m'ho ha dit.

SRA. ALVING

Potser sí.

PASTOR

Sap molt bé que necessita algú que el retengui, quan li ve la temptació! Allò que més m'agrada d'en Jacob Engstrand és que es presenta tal com és, que ell mateix s'acusa i confessa la seva debilitat. L'altre dia, quan em va venir a veure... Escolti, senyora Alving, si a aquest home li convingués realment tenir la Regina a casa seva...

SRA. ALVING

(S'aixeca vivament.)

La Regina?

PASTOR

Vostè no s'hi hauria d'oposar.

SRA. ALVING

Al contrari, m'hi oposaria. A més, la Regina la necessitem a l'asil.

PASTOR

Però pensi que l'Engstrand és el seu pare!

SRA. ALVING

Sí, però quina mena de pare! No, no consentiré mai que la Regina vagi a viure amb ell!

PASTOR

(També s'alça.)

Però benvolguda senyora Alving, per què s'ho agafa d'aquesta manera? Em sembla lamentable que vostè tingui tan mal concepte d'en Jacob Engstrand. Sembla que tingui por...

SRA. ALVING

(Més tranquil·la.)

Tant se val. Jo he recollit la Regina a casa meva, i a casa meva es quedarà. *(Escolta.)* Calli, pastor Manders..., no en parlem més, d'això. *(Se li posa la cara radiant d'alegria.)* Ho sent? És l'Osvald, que ja baixa. Ara només hem de pensar en ell.

(Osvald, amb un abric lleuger i el barret a la mà, ve fumant una llarga pipa d'escuma de mar. Entra per la porta de l'esquerra.)

OSVALD

(Dret al llindar de la porta.)

Oh, perdó. Em pensava que eren al despatx. *(S'acosta.)* Bon dia, senyor pastor.

PASTOR

(*Mirant-lo fixament.*)

Oh!... És sorprenent!

SRA. ALVING

Què me'n diu, pastor Manders?

PASTOR

Mm..., dic... Però és realment...?

SRA. ALVING

Sí, és realment el fill pròdig, senyor pastor.

PASTOR

Però, amic meu, benvolgut...

OSVALD

O el fill recuperat, si li sembla millor.

SRA. ALVING

L'Osvald es refereix a l'època en què vostè estava tan en contra que ell fos pintor.

PASTOR

Certament, i és que, per als nostres ulls humans, hi ha tantes decisions que semblen dubtoses i que després, en certa manera... (*Li allarga la mà.*) En fi, benvingut, benvingut! Vaja, amic Osvald... suposo que puc dir-li el nom de fonts?

OSVALD

Doncs quin altre nom em vol dir?

PASTOR

Bé. Jo volia... Osvald, amic meu, no ha de creure que jo vulgui condemnar d'una manera absoluta la professió d'artista. Admeto que, en aquesta professió, com en qualsevol altra, n'hi deu haver molts que saben preservar la seva ànima de la corrupció.

OSVALD

Admetem-ho.

SRA. ALVING

(Radiant.)

Jo en sé un que n'ha preservat cos i ànima. Miri'l, pastor Manders.

OSVALD

(Inquiet per la cambra.)

Bé, mare, deixem-ho.

PASTOR

No, si no es pot negar..., realment. A més, està en camí de fer-se un nom. Els diaris han parlat sovint de vostè, i sempre amb els més grans elogis... Últimament, però, m'ha semblat observar un cert silenci.

OSVALD

(S'ha apropat a les flors.)

És que últimament no he pogut pintar gaire.

SRA. ALVING

Un pintor també té dret a reposar.

PASTOR

Ho crec, ho crec. I llavors cal preparar-se, aplegar forces per a una nova gran obra.

OSVALD

Sí... Mare, que dinarem aviat?

SRA. ALVING

D'aquí a mitja horeta. De gana no n'hi falta, gràcies a Déu.

PASTOR

Ni de ganes de fumar.

OSVALD

A dalt he trobat la pipa del pare i...

PASTOR

Ah, ara m'ho explico!

SRA. ALVING

Què?

PASTOR

Quan Osvald ha entrat per aquella porta amb la pipa a la boca, m'ha semblat que veia el seu pare en carn i ossos.

OSVALD

De debò?

SRA. ALVING

Què diu? Si l'Osvald s'assembla a mi!

PASTOR

Sí, però té un gest de boca que em recorda vivament l'Alving, sobretot amb aquesta pipa.

SRA. ALVING

No, no, de cap manera. Trobo que l'Osvald, a la boca, hi té més aviat una expressió sacerdotal.

PASTOR

Sí, sí, he observat aquest gest en alguns dels meus col·legues.

SRA. ALVING

Au, ara deixa estar la pipa, estimat. No hi vull fum, aquí dins.

OSVALD

(Obeint-la.)

Sí, mare, com tu diguis. Només volia provar-la. Quan era petit hi vaig fumar una vegada.

SRA. ALVING

Tu?

OSVALD

Sí, devia ser molt petit, però recordo molt bé que un vespre vaig entrar a la cambra del pare, i ell estava tot animat...

SRA. ALVING

Ah, no, fill meu..., no pots tenir cap record, d'aquell temps!

OSVALD

Sí, ho recordo com si fos ara. Ell em va agafar, em va fer seure als seus genolls i em va fer fumar amb la seva pipa. «Fuma, noi —va dir—, fuma, xucla ben fort». I jo vaig pipar amb totes les meves forces, fins que em vaig sentir tot marejat i amb una suor freda al front. I ell, el pare, es va fer un tip de riure.

PASTOR

Ja és ben estrany!

SRA. ALVING

Això, l'Osvald, ho deu haver somiat.

OSVALD

No, mare, no ho he somiat. Perquè..., no te'n recordes?, després vas entrar tu i te'm vas emportar a la cambra de jugar. Allí em vaig trobar malament i vaig veure que ploraves. Les feia gaire sovint, aquestes bromes, el pare?

PASTOR

De jove, ho era molt, de la broma.

OSVALD

I en canvi, durant la seva vida, va fer tantes coses..., coses bones i de profit..., malgrat que va viure tan poc.

PASTOR

Sí, vostè du el nom d'un home actiu i digne, estimat Osvald Alving. Esperem que això li serà un estímul.

OSVALD

Hauria de ser-ho.

PASTOR

En tot cas, ha fet molt bé de venir amb motiu d'una festa dedicada a ell.

OSVALD

És el mínim que podia fer pel meu pare.

SRA. ALVING

I sobretot, el podré tenir amb mi tant de temps!

PASTOR

Sí. Diu que es quedarà tot l'hivern...

OSVALD

Em quedo per un temps indefinit, senyor pastor. Ah, que bé t'hi trobes, a casa, quan hi tornes!

SRA. ALVING

(Radiant.)

No és veritat?

PASTOR

(Mirant-lo amb interès.)

Vostè, estimat Oswald, era ben jove quan va començar a córrer món.

OSVALD

És cert. Em pregunto si no vaig començar massa aviat.

SRA. ALVING

Això, mai! A un xicot despert i amb salut, encara li és bo, sobretot si és fill únic. És dolent que els nois no es moguin mai de casa, del costat dels pares; s'hi engorroneixen.

PASTOR

No tothom pensa com vostè, benvolguda senyora Alving. Ben mirat, la llar paterna serà sempre la pàtria autèntica dels fills.

OSVALD

En aquest punt, podria estar d'acord amb el senyor pastor.

PASTOR

Pensi en el seu fill, senyora Alving. Sí, per què no parlar-ne en presència seva? Què n'ha tret? Ha arribat als vint-i-sis o vint-i-set anys sense conèixer una vida familiar com cal.

OSVALD

Perdoni, senyor pastor, però en això s'equivoca.

PASTOR

Com vol dir? Jo em pensava que vostè s'havia mogut gairebé exclusivament en el món dels artistes.

OSVALD

Exacte.

PASTOR

I especialment dels artistes joves.

OSVALD

Sí, sí.

PASTOR

I jo em creia que ben pocs d'aquests joves podien posar casa i mantenir una família.

OSVALD

Sí, n'hi ha molts que no tenen la possibilitat de casar-se, senyor pastor.

PASTOR

És el que jo li deia.

OSVALD

Però això no els impedeix de tenir la seva llar pròpia. La tenen, i molt ben organitzada, i molt com cal.

SRA. ALVING

(Segueix amb viu interès el que diu el seu fill; aprova amb el cap, però sense dir res.)

PASTOR

Però jo no parlo d'una casa de solters. Quan dic posar casa, em refereixo a una llar familiar, on un home viu amb la seva esposa i els seus fills.

OSVALD

Sí, o amb els seus fills i la mare dels seus fills.

PASTOR

(Se sobresalta i ajunta les mans.)

La mare dels seus fills? Déu del cel!

OSVALD

Què?

PASTOR

Viure amb... la mare dels seus fills.

OSVALD

Sí, s'estimaria més que la tirés al carrer?

PASTOR

Però vostè parla de relacions il·lícites, d'una unió falsa, irregular!

OSVALD

No veig res de fals ni d'irregular en aquesta vida en comú.

PASTOR

Però com pot ser que una gent jove, més o menys ben educada, s'avingui a conviure d'aquesta manera, davant els ulls de tothom?

OSVALD

Què vol que facin? Un artista jove i una noia, tots dos sense diners. Casar-se resulta molt car. Què vol que facin?

PASTOR

Què vull que facin? Miri, senyor Alving, li diré ben clarament el que vull que facin. De moment, viure allunyats l'un de l'altre. Vet aquí el que han de fer.

OSVALD

Amb una gent jove i apassionada, aquesta mena de consells no el portarien gaire lluny.

SRA. ALVING

Evidentment que no.

PASTOR

(Insistent.)

I que les autoritats ho permetin! Que una cosa així pugui passar a la vista de tothom!... *(Es gira a la senyora Alving.)* Ho veu? No tenia motius per estar seriosament preocupat a causa del seu fill? Moure's en uns ambients on la més inqualificable de les immoralitats és el pa de cada dia.

OSVALD

Li confessaré, senyor pastor, que jo anava a passar tots els diumenges a casa d'una d'aquestes famílies irregulars.

PASTOR

Justament els diumenges?

OSVALD

Sí, és l'únic dia que tenim per distreure'ns. Doncs bé: en aquella casa, no hi vaig sentir mai ni una paraula inconvenient, ni mai vaig veure res que pogués qualificar-se d'immoral. No. Sap quan he vist immoralitat, en els ambients artístics?

PASTOR

No, gràcies a Déu, no conec aquests ambients!

OSVALD

Doncs permeti'm que l'hi expliqui: l'he vista quan un dels nostres senyors casats i pares de família modèlics baixava a

París a esbargir-se una mica i es dignava posar els peus als modestos locals on es reuneixen els artistes. N'explicaven de tots colors. Aquells senyors parlaven d'uns llocs i d'unes coses que nosaltres no havíem ni somiat.

PASTOR

Què? Vostè pot assegurar que uns homes honorables del nostre país...?

OSVALD

Aquests senyors tan honorables, no els ha sentit parlar mai, quan tornen, de la immoralitat creixent que hi ha a l'estranger?

PASTOR

Naturalment!

SRA. ALVING

Jo també els he sentit.

OSVALD

Doncs ja se'ls pot ben creure, perquè saben de què parlen. Entre ells, hi ha veritables experts. (*S'agafa el cap amb força.*) Ah, que es pugui embrutar d'aquesta manera l'existència meravellosa, l'extraordinària llibertat que he viscut allà baix!

SRA. ALVING

No t'exaltis, Osvald; no et pot ser bo.

OSVALD

Tens raó, mare. No em va gens bé. Aquest maleït cansament! Ara, vaig a passejar una mica fins a l'hora de dinar. Excusi'm, senyor pastor: ja sé que vostè no es pot posar al meu lloc, però m'ha agafat per sorpresa.

(*Se'n va per la porta de la dreta.*)

SRA. ALVING

Pobre fill meu!

PASTOR

Sí, ja pot ben dir-ho. Ja veu on ha arribat!

SRA. ALVING

(El mira en silenci.)

PASTOR

(Camina amunt i avall.)

Ha dit que era el fill pròdig. Ho ha ben endevinat, per desgràcia.

SRA. ALVING

(El continua mirant.)

PASTOR

I vostè què en diu, de tot això?

SRA. ALVING

Dic que l'Osvald tenia tota la raó.

PASTOR

(Aturant-se.)

Què? Vostè aprova les seves teories?

SRA. ALVING

Aquí, tota sola, he arribat a pensar com ell, senyor pastor. Però mai no he gosat de manifestar-ho. Ara, ell parlarà per mi.

PASTOR

És ben de plànyer, vostè, senyora Alving. Però cal que parlem seriosament. I no vegi en mi el seu conseller en qüestions de negocis, ni tampoc l'amic de joventut de vostè i del seu difunt marit...; és el sacerdot el qui té davant seu, com l'hi va tenir a l'hora més fosca de la seva vida.

SRA. ALVING

I què m'ha de dir, el sacerdot?

PASTOR

Abans que res, vull refrescar-li la memòria. I aquest és el moment de fer-ho. Demà és el desè aniversari de la mort del seu marit. Demà serà descobert el monument que vostè ha fet alçar sobre la seva tomba. Demà hauré de parlar davant de tothom. Avui, haig de tenir una conversa amb vostè sola.

SRA. ALVING

Molt bé, senyor pastor. Parli.

PASTOR

Recorda que quan encara no feia un any que era casada, es va veure abocada a l'abisme? Vostè va abandonar la seva llar, va deixar el seu marit... Sí, senyora Alving... el va deixar i es va negar a tornar amb ell sense fer cas dels seus precs, de les seves súpliques.

SRA. ALVING

I vostè, ha oblidat fins a quin punt vaig ser desgraciada aquell primer any?

PASTOR

Buscar la felicitat en aquest món, vet aquí l'esperit de la rebel·lió. Quin dret tenim a la felicitat, els homes? No, hem de complir el nostre deure, benvolguda senyora, i el deure de vostè era restar al costat de l'home que havia escollit i amb qui l'unia un vincle sagrat.

SRA. ALVING

Vostè sap perfectament la vida que duia l'Alving en aquella època i els excessos que cometia.

PASTOR

Sé perfectament els rumors que corrien sobre ell, i no seré jo qui aprovi la conducta de la seva joventut, si aquells rumors corresponien a la veritat. Però una dona no pot erigir-

se en jutge del seu marit. El deure de vostè era suportar amb humilitat la creu que la voluntat divina li imposava pel seu propi bé. Però en comptes d'això, vostè es va rebel·lar, va llançar la creu, va abandonar l'ésser desmoralitzat a qui vostè hauria hagut de sostenir. El va abandonar i va posar en joc la seva reputació, i va estar a punt de fer perdre la dels altres.

S R A. A L V I N G

Dels altres? D'*un* altre, deu voler dir.

P A S T O R

Va ser una falta de consideració i una gran lleugeresa venir a buscar refugi a casa meva.

S R A. A L V I N G

A casa el nostre pastor? A casa del millor amic de la nostra família?

P A S T O R

Justament per això. Sí, i pot donar gràcies a Déu Nostre Senyor que jo vaig tenir la fermesa necessària..., que la vaig dissuadir dels seus projectes insensats i em fou concedit de tornar-la al camí del deure i a la casa del seu legítim espòs.

S R A. A L V I N G

Sí, pastor Manders, aquesta va ser, en efecte, l'obra de vostè.

P A S T O R

No vaig ser res més que un humil instrument de l'Altíssim. I el fet que se'm concedís de tonar-la a la llei del deure i de l'obediència, no ha estat potser una benedicció per a la resta de la seva vida? I les coses, no es van resoldre com jo ho havia pronosticat? I l'Alving, no va renunciar per sempre a la seva conducta desordenada com correspon a un home de bé? I no va viure estimant-la i sense donar peu a cap retret fins a la fi dels seus dies? No va acabar per ser el benefactor de tota la comarca? I a vostè, no la va elevar al seu nivell,

en fer-la amb el temps una col·laboradora de totes les seves empreses? I quina col·laboradora!... Oh, jo ho sé tot, senyora Alving, i sé que li dec aquest elogi. Ara, però, cal que parlem del segon gran error de la seva vida.

SRA. ALVING

Què vol dir?

PASTOR

Així com un dia va abandonar els seus deures d'esposa, també després ha abandonat els de mare.

SRA. ALVING

Ah!

PASTOR

Tota la vida ha estat dominada per un funest esperit d'independència. Ha procurat sempre alliberar-se de tot jou i de tota llei. Li ha resultat insuportable qualsevol obligació. Tot allò que l'ha molestada, s'ho ha tret de sobre sense saber-li greu, sense pensar-s'hi gaire, com un pes excessiu, sense escoltar altra veu que la de la seva pròpia conveniència. Li va convenir deixar de ser esposa, i va abandonar el marit. Li va semblar amoïnós ser mare i es va desfer del seu fill, el va enviar a viure entre gent estranya.

SRA. ALVING

És cert. Jo he fet tot això.

PASTOR

I ara és una estranya per a ell.

SRA. ALVING

No, això sí que no.

PASTOR

Sí que ho és. Ho havia de ser per força. I com li ha tornat? Reflexioni, senyora Alving. Que va cometre greus equivocacions.

cions amb el seu marit, vostè mateixa ho reconeix en alçar un monument a la seva memòria. Reconegui també que ha comès un error amb el seu fill. Potser encara no hem fet tard per treure'l del camí de la perdició. Caldria que vostè mateixa tornés enreça, al bon camí, i provés de redreçar allò que encara és possible de redreçar dins la seva ànima. (*Alça l'index.*) Perquè certament, senyora Alving, vostè és una mare culpable! M'he cregut en l'obligació de dir-ho.

(*Un silenci.*)

SRA. ALVING

(*Lentament i dominant-se.*)

Bé, ja m'ha dit el que m'havia de dir, i demà, senyor pastor, farà un discurs públic per honorar la memòria del meu marit. Jo, demà, no faré cap discurs. Però avui també voldria dir-li unes quantes coses.

PASTOR

Naturalment, provarà d'excusar la seva conducta.

SRA. ALVING

No, vull donar-li únicament algunes informacions.

PASTOR

Informacions?

SRA. ALVING

Tot això que acaba de dir-me sobre mi i el meu marit... i sobre la nostra vida en comú després que vostè em va fer tornar, com ha dit, al camí del deure... tot això no ho sap més que de referència. No ho sap perquè ho hagi vist. Des d'aleshores vostè —que ens visitava diàriament— no va posar més els peus a casa nostra.

PASTOR

Vostè i el seu marit van venir a viure aquí de seguida.

SRA. ALVING

Sí, i en vida del meu marit, mai no ens va pujar a veure. Només quan vam decidir fundar l'asil, es va veure obligat a visitar-me per qüestions econòmiques.

PASTOR

(Baix i amb veu insegura.)

Elena, si això és un retret... haig de demanar-li que tingui en compte...

SRA. ALVING

... les consideracions que vostè devia al seu estat, oi? A més jo era la dona que acabava de deixar el marit. I mai no és prou gran la distància que hem de posar entre nosaltres i una dona sense escrúpols.

PASTOR

Estimada... senyora Alving, això és una exageració absurda!

SRA. ALVING

Sí, sí, sí, deixem-ho córrer. Només volia dir que, quan vostè jutja la meva vida domèstica, no fa més que repetir les coses que ha sentit comentar.

PASTOR

Molt bé, i què?

SRA. ALVING

Però ara, Manders, ara vull que sàpiga la veritat. Em vaig jurar que vostè la sabria un dia o altre. Vostè sol!

PASTOR

I aquesta veritat, quina és?

SRA. ALVING

Aquesta veritat és que el meu marit va morir tan dissolut com ho havia estat sempre.

PASTOR

(Buscant una cadira on recolzar-se.)

Què diu?

SRA. ALVING

Després de dinou anys de matrimoni, era tan dissolut —almenys en les seves intencions— com ja ho era el dia abans de casar-nos.

PASTOR

I d'aquells pecats de joventut, d'aquelles lleugereses, o desviacions, si vostè vol..., en diu una vida dissoluta?

SRA. ALVING

És l'expressió que feia servir el nostre metge.

PASTOR

Ara sí que no l'entenc.

SRA. ALVING

Ni cal.

PASTOR

El cap se me'n va. Així, tot el seu matrimoni, aquella unió de tants anys amb el seu marit, no era altra cosa que un vel que tapava un abisme?

SRA. ALVING

Exacte. Ara ja ho sap.

PASTOR

Em costarà temps arribar-ho a entendre. És inconcebible; Però, com era possible...? Com era possible d'amagar una cosa així?

SRA. ALVING

Amb una lluita contínua, diària. Després del naixement d'Oswald, va semblar que Alving volia corregir-se; però això no va durar gaire. I llavors vaig haver de lluitar doblement, lluitar a vida o mort, perquè ningú descobrís quin home era el

pare del meu fill. Vostè coneixia molt bé l'Alving i sap com es guanyava la gent. Ningú li atribuïa mai cap mala acció. Era una d'aquelles persones que la vida que fan no influeix gens ni mica en la seva bona reputació. Però al final, Manders... —vull que ho sàpiga tot— al final va cometre un fet encara més abominable, un fet pitjor que tots els altres.

PASTOR

Pitjor?

SRA. ALVING

Jo prenia paciència i callava, encara que no ignorés res del que passava fora de casa. Però quan l'escàndol se'm va ficar dins aquestes parets...

PASTOR

Aquí dintre?

SRA. ALVING

Sí, sota aquest sostre. Allà dins (*Assenyala la porta del menjador.*) va ser on vaig descobrir-ho. Jo tenia feina allà al menjador i la porta només era ajustada. Llavors vaig sentir que entrava aquí la minyona, amb aigua per regar les flors.

PASTOR

I què?

SRA. ALVING

Poc després va entrar l'Alving. Vaig sentir que parlava en veu baixa amb la criada. I llavors... (*Amb una rialla breu.*) Oh, encara ara em sembla tan horrorós, i alhora tan ridícul..., llavors vaig sentir la meva minyona que murmurava: «No, no, senyor camarlenc! Deixi'm estar!».

PASTOR

Quina lleugeresa! Oh, però no va ser més que una lleugeresa, senyora Alving. Ho ha de creure així.

SRA. ALVING

No vaig trigar a saber el que n'havia de creure. El camarlenc Alving va aconseguir de la criada tot el que volia..., i aquesta relació va tenir conseqüències, pastor Manders.

PASTOR

(Petrificat.)

I tot això en aquesta casa! En aquesta casa!

SRA. ALVING

Quantes coses he hagut de suportar en aquesta casa! Perquè l'Alving s'hi quedés al vespre... i a la nit, havia de fer-li costat en les seves disbauxes secretes. M'estava amb ell allà dalt, a la seva cambra, tots dos sols. I havia de beure amb ell, i escoltar els seus discursos desvergonyits i sense solta..., i havia de sostenir una veritable lluita cos a cos per arrossegar-lo al llit, completament borratxo.

PASTOR

Com ho ha pogut suportar!

SRA. ALVING

Tenia un fill, i per ell ho suportava tot. Però quan va acabar per ultratjar-me d'aquella manera..., amb la meva minyona, em vaig jurar que ho acabaria. I em vaig posar al front de la casa, en vaig prendre tota la responsabilitat, vaig exercir un poder absolut sobre ell i sobre tota la resta. Perquè ara tenia una arma contra ell, comprèn?, i ell no gosava d'obrir la boca. I llavors —com vostè ha dit abans— em vaig desfer de l'Osvald. Acabava de fer els set anys i començava a observar i a fer preguntes, com ho fan totes les criatures... No, Manders, allò no ho podia tolerar, jo. Em semblava que el nen havia de quedar emmetzinat només de respirar l'aire empestat d'aquesta casa. Per això el vaig treure. I ara potser podrà entendre per què no va tornar a posar els peus a casa

mentre va viure el seu pare. No ho sap ningú, el que m'ha costat.

PASTOR

Realment, senyora Alving, ha estat una experiència ben dura.

SRA. ALVING

No l'hauria pogut resistir, si no hagués tingut un treball a realitzar. Sí, puc dir que he treballat fort. L'engrandiment de la propietat, les millores que s'hi han fet, totes les obres útils que han donat a l'Alving tanta glòria..., vostè creu que ell hauria estat capaç de fer-les? Ell, que es passava el dia ajagut al sofà, llegint un vell almanac! No, i encara em queda una cosa per dir-li: també era jo la qui, en els pocs moments de lucidesa, l'empenyia; i era jo la qui portava tot el pes, quan ell tornava a caure en el desordre o en un ensopiment llastimós.

PASTOR

I vostè alça un monument a la memòria d'aquest home?

SRA. ALVING

Sí, ja veu quin poder arriba a tenir la mala consciència.

PASTOR

La mala consciència? Què vol dir?

SRA. ALVING

He viscut sempre amb el temor que la veritat havia de sortir a la llum un dia o altre. I amb l'asil, vull sortir al pas dels possibles rumors i ofegar qualsevol sospita.

PASTOR

Sens dubte, ho ha aconseguit, senyora Alving.

SRA. ALVING

Encara hi ha un altre motiu: no volia que el meu fill Oswald heretés res del seu pare.

PASTOR

Així, és el patrimoni de l'Alving el que ha servit per...?

SRA. ALVING

Sí, les sumes que, any rera any, he dedicat a la fundació representen —ho he calculat perfectament— l'import exacte de la fortuna que, en el seu temps, feia del tinent Alving un bon partit.

PASTOR

Ho entenc.

SRA. ALVING

Aquests diners van ser el preu de la compra, i no volia que passessin a les mans de l'Osvald. El meu fill ho ha de rebre tot de mi, de la seva mare.

(L'Osvald entra per la segona porta de la dreta; ha deixat al vestíbul el barret i l'abric.)

SRA. ALVING

(Li va a l'encontre.)

Ja ets aquí, fill meu?

OSVALD

Sí, què vols que faci, a fora, amb aquesta pluja que no para? Diu que ja podem anar a taula? Fantàstic!

REGINA

(Ve del menjador amb un paquet.)

Ha arribat un paquet per a la senyora. *(L'hi dóna.)*

SRA. ALVING

(Amb una ullada al pastor.)

Deuen ser les cançons per a la festa de demà.

PASTOR

Mm...

REGINA

El dinar és a taula.

SRA. ALVING

Està bé, venim de seguida. A veure... (*Es posa a obrir el paquet.*)

REGINA

(*A Osvald.*)

Què desitja el senyor Alving, vi blanc o vi negre?

OSVALD

De tots dos, Regina.

REGINA

Très bien..., molt bé, senyor Alving. (*Se'n torna al menjador.*)

OSVALD

Potser que vagi a ajudar-la a obrir les ampolles. (*La segueix. La porta queda ajustada.*)

SRA. ALVING

(*Després d'obrir el paquet.*)

Sí, són les cançons per a la festa de demà, senyor pastor.

PASTOR

(*Amb les mans juntes.*)

Amb quina disposició d'esperit faré el meu discurs, demà...!

SRA. ALVING

Oh, ja se'n sortirà.

PASTOR

(*Abaixant la veu perquè no el sentin des del menjador.*)

Sí, cal evitar l'escàndol.

SRA. ALVING

(*També en veu baixa, però amb energia.*)

I serà el final d'aquesta llarga i odiosa comèdia. Des de demà passat, per a mi, serà com si el mort no hagués viscut mai

en aquesta casa. Aquí no hi haurà ningú més que el meu fill i la seva mare.

(Del menjador, arriba el soroll d'una cadira que cau i alhora se senten les paraules següents.)

VEU DE REGINA

(Baix, però amb insistència.)

Osvald! Què fas? T'has tornat boig? Deixa'm estar!

SRA. ALVING

(Amb espant.)

Ah!...

(Fixa els seus ulls a la porta ajustada. Se sent tossir l'Osvald i el soroll d'una ampolla que es destapa.)

PASTOR

(Indignat.)

Però, què passa? Què és això, senyora Alving?

SRA. ALVING

(Amb veu ronca.)

Espectres! Han tornat a aparèixer... aquells dos..., altra vegada...

PASTOR

Què? La Regina? És ella la...?

SRA. ALVING

Sí, vingui. Ni una paraula...

(Agafa pel braç el pastor i es dirigeix amb passos vacil·lants cap al menjador.)

El mateix decorat de l'acte anterior. El cel continua cobert per espessos núvols.

(El pastor Manders i la senyora Alving surten del menjador.)

SRA. ALVING

(Encara a la porta.)

Bon profit, senyor pastor. *(Es gira cap el menjador.)* Que véns, Osvald?

OSVALD

(Des de dintre.)

No, gràcies. Tinc ganes de sortir una mica.

SRA. ALVING

Sí, surt, fill meu. Ara no plou. *(Tanca la porta del menjador, s'adreça a la del vestibul, l'obre i crida.)* Regina!

REGINA

(Des de dintre.)

Mani, senyora?

SRA. ALVING

Vés a baix, al cobert, a ajudar a fer les garlandes.

REGINA

Sí, senyora!

SRA. ALVING

(S'assegura que la Regina ha sortit. Després, tanca la porta.)

PASTOR

No ens sentirà l'Osvald, des del menjador?

SRA. ALVING

Amb la porta tancada, no. A més, ha dit que volia sortir.

PASTOR

Encara estic com si m'haguessin donat un cop de maça al cap. No sé com he pogut empassar-me ni un sol mos.

SRA. ALVING

(Camina inquieta per l'escena, tot dominant la seva agitació interior.)

Jo tampoc. Però, què hem de fer? Què hem de fer?

PASTOR

La veritat és que no en tinc ni idea. Tinc tan poca experiència en aquesta mena de situacions.

SRA. ALVING

Estic convençuda que encara no ha passat res...

PASTOR

No, Déu no ho vulgui! Però no deixa de ser una relació inconvenient.

SRA. ALVING

Tot plegat no és més que un entreteniment de l'Osvald. En pot estar segur.

PASTOR

Déu meu! Ja li he dit que sóc poc competent en coses com aquesta. Però ben mirat, em sembla que...

SRA. ALVING

Ella se n'ha d'anar de casa, i com més aviat millor.

PASTOR

Evidentment.

SRA. ALVING

Però on anirà? No podem pas prendre la responsabilitat...

PASTOR

És ben senzill. Que vagi a casa del seu pare.

SRA. ALVING

A casa de qui, diu?

PASTOR

A casa del seu... Però no, l'Engstrand no és... Déu meu, com és possible...? No, no, senyora Alving, vostè deu anar equivocada.

SRA. ALVING

Per desgràcia, no hi ha equivocació possible. Un dia, la Joanna, no va tenir altre remei que confessar-m'ho tot, i l'Alving no ho va poder negar. L'única solució era tapar-ho.

PASTOR

Evidentment, no hi havia altra possibilitat.

SRA. ALVING

La minyona va sortir immediatament de casa i va rebre una respectable suma de diners a canvi del seu silenci. Una vegada a ciutat, se'n va sortir molt bé tota sola. Va renovar una vella amistat amb el fuster Engstrand, i és de suposar que no va fer cap secret dels diners amb què comptava. Li va explicar la història d'un estranger que, aquell estiu, havia arribat amb el seu iot. I de seguida es van casar. Si els va casar vostè mateix...

PASTOR

Però llavors, com explicar-se...? Recordo molt bé l'actitud de l'Engstrand quan em va venir a veure pel casament. Estava tan profundament contrit i s'acusava tan amargament de la falta que ell i la seva promesa havien comès.

SRA. ALVING

És clar, calia que digués que la culpa era d'ell.

PASTOR

Però tanta falsedat, i amb mi! No ho hauria cregut mai del Jacob Engstrand! Però ja em sentirà! Una unió així, quina immoralitat! Només per diners! Quant pujava la suma que la noia havia rebut?

SRA. ALVING

Tres-cents tàlers.

PASTOR

És increïble! Per tres-cents miserables tàlers, casar-se amb una dona perduda!

SRA. ALVING

Llavors, què dirà de mi? Jo també em vaig deixar casar amb un home perdut!

PASTOR

Però, Déu meu... Què diu, ara? Un home perdut!

SRA. ALVING

Es pensa que l'Alving, quan em va dur a l'altar, era gaire més pur que la Joana, quan es va casar amb l'Engstrand?

PASTOR

Són dos casos ben diferents...

SRA. ALVING

No tant. L'única diferència important és el preu. En un cas, tres-cents miserables tàlers, i en l'altre, una fortuna.

PASTOR

Com pot comparar dues coses tan diferents! Vostè no va consultar els impulsos del seu cor i no es va aconsellar amb els seus parents?

SRA. ALVING

(Sense mirar-lo.)

Em pensava que vostè havia comprès cap on s'inclinava, en aquell temps, això que vostè anomèna el meu cor.

PASTOR

(*Amb reserva.*)

Si n'hagués tingut la més mínima sospita, no hauria vingut ni un sol dia més a casa del seu marit.

SRA. ALVING

En toc cas, és ben cert que els impulsos del meu cor, no els vaig consultar.

PASTOR

Però sí que es va aconsellar amb els seus parents, tal com ho exigeixen els bons costums: amb la seva mare i les seves dues ties.

SRA. ALVING

Sí, és cert. Van ser elles les qui van fer els tractes, no jo. I no n'estaven poc de convençudes que hauria estat una bogeria refusar un partit com aquell. Per sort, la meva mare ja no va veure com acabaven totes aquelles grandeses.

PASTOR

No podem responsabilitzar ningú d'aquest resultat. D'allò que no hi ha dubte és que el seu matrimoni es va celebrar estrictament d'acord amb la llei i l'ordre prescrits.

SRA. ALVING

(*A la finestra.*)

La llei i l'ordre, diu? Moltes vegades penso que tenen la culpa de totes les desgràcies d'aquest món.

PASTOR

Senyora Alving, això que acaba de dir és un pecat.

SRA. ALVING

Potser sí, però tots aquests lligams, tots aquests miraments,

se'm fan insuportables. Vull desfer-me'n, alliberar-me'n.

PASTOR

Què vol dir amb això?

SRA. ALVING

(Picant als vidres amb les puntes dels dits.)

Jo no havia de silenciar ni amagar la vida que feia l'Alving. Però llavors em faltava el coratge per afrontar la veritat..., i també volia protegir-me jo mateixa. Tan covarda era.

PASTOR

Covarda?

SRA. ALVING

Si la gent n'hagués sabut alguna cosa, haurien dit: Pobre home! No és estrany que porti una vida tan disbauxada, si té una muller que l'abandona.

PASTOR

No ho haurien dit sense motiu.

SRA. ALVING

(El mira fixament.)

Si jo hagués estat com havia de ser, hauria agafat l'Osvald pel meu compte i li hauria dit: Mira, fill, el teu pare era un disbauxat, un viciós, un perdut...

PASTOR

Déu poderós!

SRA. ALVING

... i li hauria explicat tot el que li he explicat a vostè, fins a l'últim detall.

PASTOR

Senyora Alving, haig de confessar-li que m'espanta.

SRA. ALVING

Ho sé, ho sé. Jo mateixa m'espanto quan hi penso: (*S'aparta de la finestra.*) Tan gran és la meua covardia.

PASTOR

Anomena covardia el fet de complir el seu deure? Ha oblidat que un fill ha d'estimar i honorar el seu pare i la seva mare?

SRA. ALVING

Deixem-nos de generalitats. Només vull fer-li una pregunta: el meu fill Osvald ha d'estimar i honorar el camarlenc Alving?

PASTOR

No sent una veu dins el seu cor de mare que li prohibeix destruir els ideals del seu fill?

SRA. ALVING

I la veritat, on la deixa?

PASTOR

I vostè, on deixa els ideals?

SRA. ALVING

Ideals, ideals! Si jo tingués més coratge del que tinc!

PASTOR

No llenci els ideals per la borda amb tanta lleugeresa, senyora Alving, perquè se'n vengen cruelment. I més, tractant-se de l'Osvald. L'Osvald, per desgràcia, no sembla tenir-ne gaires, d'ideals. Però, pel que he pogut veure, encara en té un: el seu pare.

SRA. ALVING

En això té raó.

PASTOR

I aquest sentiment, l'hi ha desvetllat vostè mateixa i l'ha fortificat amb les seves cartes.

SRA. ALVING

Sí, amb el meu respecte pel deure i les conveniències, he estat mentint al meu fill anys i anys..., per covardia!

PASTOR

Vostè ha donat al seu fill una il·lusió saludable, senyora Alving. I això és un bé que no té res de menyspreable.

SRA. ALVING

Qui sap si és un bé? Però no vull que tingui res amb la Regina. Això sí que no! No vull que faci desgraciada aquesta pobre noia.

PASTOR

Déu no ho vulgui! Seria una cosa espantosa.

SRA. ALVING

Si jo sabés que té intencions serioses i que això el faria feliç...

PASTOR

Què diu? No ho acabo d'entendre.

SRA. ALVING

Però no pot ser, perquè la Regina no és...

PASTOR

Però, què vol dir?

SRA. ALVING

I si jo no fos tan condemnament covarda, li diria: casa't amb ella, o arregleu-vos com vulgueu, mentre sigueu sincers l'un amb l'altre.

PASTOR

Déu del cel! Vostè pensa en un casament legal entre els dos? Seria horrible! Realment inaudit!

SRA. ALVING

Inaudit? Amb la mà al cor, pastor Manders..., no li sembla

que aquí, entre nosaltres, hi ha hagut més de quatre casaments de persones tan parentes com ells dos?

PASTOR

No l'entenc.

SRA. ALVING

Oh, m'entén perfectament.

PASTOR

Oh... Vostè creu que pot ser que... Sí, és clar, sens dubte la vida de família no sempre és tan pura com hauria de ser. Una cosa com la que vostè insinua, mai no se sap..., almenys amb certesa. Però en el cas nostre..., vostè, com a mare, estaria disposada a permetre que el seu fill...?

SRA. ALVING

Disposada, no gens. Ja li he dit que per res del món hi consentiria.

PASTOR

No, perquè és covarda, com li agrada repetir. Així, si no fos covarda... Déu meu! Una unió tan repulsiva!

SRA. ALVING

Sembla que tots nosaltres descendim d'unions d'aquesta mena. I qui ho ha disposat així, senyor pastor?

PASTOR

Aquestes qüestions, no les puc discutir amb vostè, senyora Alving. Està massa lluny de tenir la disposició d'esperit que cal tenir. Però atrevir-se a afirmar que és una covardia per part seva...!

SRA. ALVING

Deixi'm explicar-li com ho veig. Em sento acovardida, perquè hi ha dintre meu alguna cosa de la qual no em puc alliberar..., un món d'espectres.

PASTOR

D'espectres, diu?

SRA. ALVING

Sí. Quan he sentit la Regina i l'Osvald aquí al costat, m'ha semblat veure espectres davant meu. Gairebé diria que tots nosaltres no som sinó espectres, pastor Manders. No solament les coses que hem heretat del pare i la mare circulen dintre nostre com un fantasma..., no, sinó també les coses que abans hem pensat i cregut, i que són mortes i apagades fa molt temps. Tot això no viu, però ho tenim ficat a dintre, profundament, i no ens en podem deslliurar. Quan prenc un diari i em poso a llegir-lo, veig sorgir espectres entre les ratlles. Em sembla que el país n'és ple, que n'hi ha pertot, que n'hi ha tants com grans de sorra al mar. A més, tenim tots una por tan horrorosa de veure-hi clar.

PASTOR

Ah, aquí tenim el fruit de les seves lectures. Un bon fruit certament! Oh, aquests llibres abominables, aquests revoltants escrits de lliurepensadors!

SRA. ALVING

S'enganya, estimat pastor Manders. Qui m'hi va fer pensar va ser vostè.

PASTOR

Jo?

SRA. ALVING

Sí, vostè, i l'hi agraeixo de tot cor.

PASTOR

No l'entenc.

SRA. ALVING

Sí, quan em va fer sotmetre a allò que vostè anomenava el

meu deure, quan em va lloar com a just i bo tot allò que a mi em repugnava i em feia sublevar..., llavors vaig començar a examinar si la seva doctrina era feta d'una tela resistent. Només en volia tocar un punt, però desfet aquest, tot es va descosir.

PASTOR

(Baix, amb emoció.)

Aquest és el premi del que va ser el combat més dur de la meua vida?

SRA. ALVING

Digui més aviat la més lamentable de les seves derrotés.

PASTOR

Va ser la més gran victòria de la meua vida, Elena: una victòria sobre mi mateix.

SRA. ALVING

Un crim contra tots dos.

PASTOR

Suplicar-li que tornés a casa de qui era el seu espòs legal, quan vostè, en la seva confusió, va venir a casa meua i em va dir: Aquí em tens!... Va ser un crim, això?

SRA. ALVING

Sí, per a mi sí.

PASTOR

Vostè i jo no ens entendrem mai.

SRA. ALVING

En tot cas, ara ja no.

PASTOR

Mai..., mai, ni en els pensaments més secrets, no l'he considerada més que la muller d'un altre.

S.R.A. ALVING

N'està segur?

PASTOR

Elena!

S.R.A. ALVING

És tan fàcil oblidar-se d'un mateix.

PASTOR

Jo no. Sóc el mateix de sempre.

S.R.A. ALVING

(Canviant de to.)

Bé, bé, bé, no en parlem més, d'aquells temps. Vostè, ara, està ficat fins al coll en càrrecs i comissions, i jo, aquí, lluito contra els espectres de dintre meu i de fora.

PASTOR

Els de fora, jo la puc ajudar a vence'ls. Després de les coses que avui, amb horror, he escoltat de la seva boca, no puc acceptar, en consciència, la responsabilitat de permetre que una noia indefensa es quedi en aquesta casa.

S.R.A. ALVING

No li sembla que hauríem de trobar la manera de col·locarla..., vull dir, buscar-li un bon partit?

PASTOR

Sens dubte. Penso que fóra desitjable en tots sentits. La Regina ja té l'edat de... Oh, jo no hi entenc gaire en aquestes coses, però...

S.R.A. ALVING

La Regina s'ha fet dona en poc temps.

PASTOR

Oi que sí? Em sembla recordar que, físicament, estava ja força desenrotllada quan jo la preparava per a la confirmació. Men-

trestant, però, cal que torni a casa seva, sota la vigilància del seu pare... Però no, és clar, l'Engstrand no és... I que ell —justament ell— hagi pogut amagar-me la veritat a mi.

(Truquen a la porta del vestíbul.)

SRA. ALVING

Qui pot ser? Endavant!

PASTOR

Ah! Mm...

ENGSTRAND

... no hi havia cap de les minyones, i m'he pres la llibertat de trucar a la porta.

SRA. ALVING

Està bé, Engstrand. Entreu. M'heu de dir alguna cosa?

ENGSTRAND

(Entra.)

No, moltes gràcies, senyora Alving. És amb el senyor pastor amb qui voldria tenir quatre paraules.

PASTOR

(Passejant amunt i avall.)

Mm... amb mi? Vaja!

ENGSTRAND

Sí, senyor, voldria...

PASTOR

(Aturant-se davant d'ell.)

Digueu, de què es tracta?

ENGSTRAND

Sí, senyor pastor. El cas és que, allà baix, ja hem acabat la feina, i acabem de cobrar. Moltes gràcies, senyora. I jo he pensat que, ja que tots plegats hem treballat tant de temps

com a bons camarades, potser estaria bé d'acabar-ho amb un petit acte religiós.

PASTOR

Un acte religiós? A l'asil?

ENGSTRAND

Ara, si el senyor pastor no ho creu convenient...

PASTOR

Sí..., sí..., però... mm...

ENGSTRAND

Jo mateix els he organitzat alguna petita vetllada, als vespres.

PASTOR

De debò?

ENGSTRAND

Sí, de tant en tant, un petit exercici espiritual, per dir-ho així. Però jo no sóc més que un pobre home sense instrucció, i no tinc els dots necessaris..., Déu me'n guard, pobre de mi! I he pensat: ja que el senyor pastor és aquí...

PASTOR

Sí, sí, Engstrand. Però abans m'agradaria fer-vos una pregunta. Us trobeu vós mateix en una disposició apta per a una vetllada així? Teniu la consciència ben neta?

ENGSTRAND

Oh, valga'm Déu, senyor pastor! Val més que no en parlem, de consciència.

PASTOR

Al contrari: n'hem de parlar. Què contesteu?

ENGSTRAND

La consciència... de vegades no és tan neta com hauria de ser.

PASTOR

Ah, ho admeteu. Em voleu dir sense embuts què és tota aquesta història de la Regina?

SRA. ALVING

(Vivament.)

Pastor Manders!

PASTOR

(Fent un gest per calmar-la.)

Deixi'm dir...

ENGSTRAND

De la Regina? Déu meu, no m'espanti! *(Mira la senyora Alving.)* Que li ha passat res de mal, a la Regina?

PASTOR

Esperem que no. Allò que vull saber és la vostra situació amb ella. Vós passeu pel seu pare, oi?

ENGSTRAND

(Insegur.)

Sí... mm... Vostè ja sap, senyor pastor, tot el que va passar entre la pobra Joana i jo.

PASTOR

No em vingueu amb mentides. La vostra difunta muller, abans de deixar aquesta casa, ho va confessar tot a la senyora Alving.

ENGSTRAND

Oh, de debò?... Ho va fer?

PASTOR

Us hem descobert, Engstrand.

ENGSTRAND

I ella que havia jurat i perjurat...

PASTOR

Perjurat?

ENGSTRAND

Bé... jurar, sí que ho va fer, i amb tot el cor.

PASTOR

I durant tots aquests anys m'heu estat amagant la veritat! Us heu burlat de mi, que us havia demostrat una confiança sense límits.

ENGSTRAND

Sí, no ho puc negar.

PASTOR

Em mereixia que m'enganyéssiu, Engstrand? No m'heu trobat sempre disposat a ajudar-vos de paraula i obra, quan estava a la meva mà? Responeu-me!

ENGSTRAND

Sí, més d'una vegada m'hauria trobat amb greus problemes si no hagués tingut el pastor Manders.

PASTOR

I és així com m'ho pagueu? M'heu fet fer inscripcions falses al registre de la parròquia, i durant molts anys no m'heu donat cap de les explicacions que em devíeu a mi, i que devíeu a la veritat. La vostra conducta és absolutament irresponsable, Engstrand. Vós i jo hem acabat per sempre.

ENGSTRAND

(Fent un sospir.)

Sí, ja ho veig.

PASTOR

És clar que sí. O encara penseu que hi ha alguna justificació de la vostra conducta?

ENGSTRAND

Qui havia de pensar que ella no tindria la boca tancada i

ho esbombaria tot! Senyor pastor, pensi per un moment que vostè es troba en el cas de la Joana...

PASTOR

Jo?

ENGSTRAND

Déu meu, no vull dir exactament en el mateix cas. Vull dir si vostè es veïés obligat a amagar de la gent alguna cosa, un fet vergonyós, per dir-ho així. Nosaltres, els homes, no ens hem d'afanyar a condemnar severament una pobra dona.

PASTOR

No ho faig pas. Jo us acuso a vós.

ENGSTRAND

Em permet que li faci una petita pregunta, senyor pastor?

PASTOR

Molt bé pregunteu.

ENGSTRAND

No és just allargar la mà a una persona que cau, i ajudar-la a aixecar-se?

PASTOR

Evidentment.

ENGSTRAND

I un home honrat, no té l'obligació de complir la seva paraula?

PASTOR

És clar que la té; però...

ENGSTRAND

Miri, senyor pastor, la Joana, quan li va passar allò d'aquell anglès —o potser era un americà, o un rus—, doncs em va venir a veure, pobra xicota. A mi se m'havia tret de sobre

un parell de vegades, perquè no li agradava res que no fes goig, i jo tenia aquesta cama esguerrada. Vostè ja sap com va passar: jo havia anat a una sala de ball on hi havia uns mariners borratxos, que feien gresca. Quan els vaig advertir que reflexionessin i comencessin una nova vida...

SRA. ALVING

(A la finestra.)

Mm...

PASTOR

Sí, Engstrand, ja ho sé. Aquella gentussa us va tirar escales avall. Ja m'ho havíeu contat. Aquesta cama esguerrada us honora.

ENGSTRAND

No me n'alabo pas, senyor pastor. Però, com li deia: la Joana em va venir a veure i m'ho va confessar tot, feta un mar de llàgrimes. I a mi se'm va partir el cor només de sentir-la.

PASTOR

Això va fer, Engstrand?

ENGSTRAND

Sí, i jo vaig dir-li: l'americà torna a ser en alta mar, i tu, Joana, t'has tornat una pecadora, una noia caiguda. Però aquí tens en Jacob Engstrand, li dic, ben ferm sobre els seus peus perquè t'hi recolzis... Era una manera de parlar..., m'entén?

PASTOR

Ho entenc. Continueu, Engstrand.

ENGSTRAND

Jo la vaig rehabilitar i em vaig casar amb ella davant els ulls de tothom, perquè ningú sabés com s'havia deixat enganyar pels estrangers.

PASTOR

Una acció ben digna i lloable. Però hi ha una cosa que no puc aprovar: que us hàgiu rebaixat a acceptar diners.

ENGSTRAND

Diners, jo? Ni un cèntim.

PASTOR

(Interrogant amb la mirada la senyora Alving.)

Però...

ENGSTRAND

Ah, sí..., ara me'n recordo. La Joana tenia alguna cosa, és veritat. Però no en vaig voler ni sentir parlar. «No —vaig dir—, són els diners del diable, el greu del pecat. Aquest or vil..., o bitllets de banc, o el que sigui..., els tirarem a la cara de l'americà», vaig dir. Però aquell home havia desaparegut sense deixar rastre, per aquests mars del dimoni, senyor pastor.

PASTOR

Ah, va desaparèixer, amic Engstrand?

ENGSTRAND

Sí, sense deixar rastre. Llavors, la Joana i jo vam convenir que aquells diners servien per pujar la criatura, i així va ser. Podria donar compte fins de l'últim cèntim.

PASTOR

Però això canvia moltíssim les coses!

ENGSTRAND

Les coses van anar tal com li dic, senyor pastor. I li puc assegurar que he estat un bon pare per a la Regina, fins on m'ho han permès les meves forces, perquè jo, per desgràcia, no sóc més que un pobre esguerrat.

PASTOR

Va, va, amic Engstrand.

ENGSTRAND

Però això sí que ho puc dir: he pujat la noia, he dut una vida d'amor i honradesa amb la difunta Joana, tal com està escrit. I mai no se m'hauria acudit anar a trobar el pastor Manders per alabar-me'n i fer ostentació d'haver fet, jo també, una bona obra. No, quan en Jacob Engstrand fa una cosa així, se la sap callar. Per desgràcia, això no és gaire freqüent, i quan sóc amb el pastor Manders, prou feina tinc a parlar-li de tot allò que no va com hauria d'anar. Perquè, ho repeteixo, de vegades no tenim la consciència gaire tranquil·la.

PASTOR

Doneu-me la mà, Jacob Engstrand.

ENGSTRAND

Oh, Jesús! Senyor pastor...

PASTOR

Fora compliments. (*Li estreny la mà.*) Així.

ENGSTRAND

Í si ara el senyor pastor em permet demanar-li que em perdoni...

PASTOR

Vós? Sóc jo qui us haig de demanar excuses.

ENGSTRAND

Oh, no!

PASTOR

Sí, i amb tot el cor. Perdoneu que hagi dubtat de vos. I si mai us puc donar una prova de la meva bona voluntat...

ENGSTRAND

Ho faria, senyor pastor?

PASTOR

Amb molt de gust.

ENGSTRAND

Sí, ara seria una bona ocasió de fer-ho. Amb els diners que he pogut arraconar, voldria fundar a ciutat una mena d'hostal per a la gent de mar.

SRA. ALVING

Ah, sí?

ENGSTRAND

Sí, seria com un asil. El mariner, a terra, és víctima de tantes temptacions! Però a casa meva, en aquesta mena de refugi, seria com si el vigilés un pare. Vet aquí el que he pensat.

PASTOR

Què hi diu, senyora Alving?

ENGSTRAND

Jo no dispo de gran cosa, pobre de mi. Però si trobés algun benefactor que em donés un cop de mà...

PASTOR

Està bé, està bé. Ho estudiarem més detingudament. La vostra idea em sembla magnífica. Ara, però, baixeu a l'asil i prepareu-ho tot. Enceneu unes quantes candeles perquè tingui un aire de festa. Després ja ens ocuparem de la vetllada edificant, amic Engstrand. Perquè ara us veig realment en una bona disposició d'esperit.

ENGSTRAND

Sí, a mi també m'ho sembla. Passi-ho bé, senyora, i molt agraït per tot. Ah, i ocupi's de la Regina, per consideració a mi. (*S'eixuga una llàgri ma.*) Sembla estrany que aquesta filla de la Joana me la pugui estimar tant... Ben bé com si hagués arrelat dins el meu cor... (*Saluda i se'n va per la porta del vestibul.*)

PASTOR

Bé, què me'n diu ara d'aquest home, senyora Alving? L'explicació d'ell és bastant diferent de la de vostè.

SRA. ALVING

Efectivament.

PASTOR

Ja veu si hem d'anar en compte a condemnar la gent. Però quin goig comprovar que ens havíem equivocat! No li sembla?

SRA. ALVING

A mi em sembla que vostè serà sempre un nen gran, Manders.

PASTOR

Jo?

SRA. ALVING

(Posant les mans damunt les espatlles del pastor.)

I gairebé em vénen ganes d'abraçar-lo.

PASTOR

(Es tira enrera vivament.)

No, no, Déu nos en guard! Quines llicències.

SRA. ALVING

(Somrient.)

Oh, de mi no ha de tenir por.

PASTOR

(Vora la taula.)

De vegades té una manera d'expressar-se tan extremada i tan fora de to! Ara, permeti'm que reculli els documents i els fiqui a la meua cartera. *(Ho fa.)* Perfectament. A reveure... i quan torni l'Osvald, tingui els ulls ben oberts. No trigaré a tornar. *(Agafa el barret i surt per la porta del vestibul.)*

SRA. ALVING

(Fa un sospir, mira un moment per la finestra, arregla una

mica la sala i es disposa a anar al menjador; però quan és a la porta, s'atura amb una exclamació ofegada de sorpresa.)
Osvald! Encara ets a taula!

OSVALD

(Del menjador estant.)
M'estava acabant el cigar.

SRA. ALVING

Em pensava que havies sortit a passejar una estona.

OSVALD

Amb aquest temps?

(Se sent dringar de vasos. La senyora Alving deixa la porta oberta i s'asseu al sofà, vora la finestra, amb la seva labor d'agulla.)

OSVALD

(Des del menjador.)
No és el pastor Manders el qui acaba de sortir?

SRA. ALVING

Sí, ha baixat a l'asil.

OSVALD

Mm!

(Altra vegada el so d'una ampolla contra un vas.)

SRA. ALVING

(Amb una mirada inquieta.)
Osvald, hauries de vigilar amb aquest licor. És molt fort.

OSVALD

Va bé contra la humitat.

SRA. ALVING

No prefereixes estar aquí amb mi?

OSVALD

No podria fumar.

SRA. ALVING

Ja saps que un cigar te'l podràs fumar sempre.

OSVALD

Ja vinc, doncs. Una gota més i prou. Ja està. *(Entra amb un cigar encès i tanca la porta darrera seu. Un curt silenci.)*

OSVALD

On ha anat el pastor?

SRA. ALVING

T'ho acabo de dir. Ha baixat a l'asil.

OSVALD

Ah, sí, és veritat.

SRA. ALVING

No t'hauries d'estar tanta estona assegut a taula, Oswald.

OSVALD

(Amb el cigar a l'esquena.)

És tan agradable, mare! *(Acariciant-la.)* Figura't... trobar-me a casa, i seure a la taula de la meva mare, i gaudir de la cuina excel·lent d'aquesta casa!

SRA. ALVING

Oh, el meu fill estimat!

OSVALD

(Es passeja, fumant, amunt i avall, impacient.)

A més, quina altra cosa podria fer, aquí? No puc pintar.

SRA. ALVING

No?

OSVALD

Amb un temps així? Sense ni un raig de sol en tot el dia?

(Passejant.) Ah..., no poder treballar!

SRA. ALVING

Potser no ha estat una idea gaire encertada, això de tornar a casa.

OSVALD

Calia que tornés.

SRA. ALVING

És que preferiria deu vegades renunciar a l'alegria de tenir-te que veure't...

OSVALD

(Dret vora la taula.)

Però digues, mare! De debò et fa tan feliç tornar-me a tenir a casa?

SRA. ALVING

Si em fa feliç, dius?

OSVALD

(Doblegant un diari.)

A mi em sembla que t'hauria de ser indiferent que jo hi sigui o no hi sigui.

SRA. ALVING

I tens cor de dir això a la teva mare, Oswald?

OSVALD

Fins ara, bé has pogut viure sense mi.

SRA. ALVING

Sí, he viscut sense tu..., és cert.

(Tots dos callen. Comença a caure la nit lentament. Oswald continua passejant-se. Ha deixat el cigar.)

OSVALD

(S'atura davant la senyora Alving.)

Mare, em deixes seure al sofà, al costat teu?

SRA. ALVING

(Fent-li lloc.)

Sí, sí, vine, fill meu.

OSVALD

(S'asseu.)

Mare..., t'haig de dir una cosa.

SRA. ALVING

(Tensa.)

Sí, Osvald.

OSVALD

(Mirant fixament al seu davant.)

No puc guardar-ho més temps a dintre.

SRA. ALVING

Guardar-ho? Què? De què es tracta?

OSVALD

(Com abans.)

Tampoc no t'ho podia escriure. No estava en condicions de fer-ho, i d'ençà que sóc aquí...

SRA. ALVING

(L'agafa pel braç.)

Osvald, què tens?

OSVALD

Tot ahir i tot avui que provo de treure-m'ho del cap..., d'oblidar-ho... Inútilment.

SRA. ALVING

(S'alça.)

Parla, Osvald! No m'amaguis res!

OSVALD

(La fa tornar a seure.)

Seu, t'ho prego. Intentaré explicar-t'ho. M'he queixat d'una fatiga causada pel viatge...

SRA. ALVING

Sí, sí!

OSVALD

Però no és això, o més ben dit, no es tracta d'un simple cansament.

SRA. ALVING

(Va a saltar altra vegada del sofà.)

Estàs malalt, Osvald?

OSVALD

(Torna a fer-la seure.)

No et moguis, mare. I no t'excitis. No és que tingui cap malaltia..., allò que s'entén generalment com una malaltia. *(Posant-se les mans a les temples.)* Mare, tinc el cervell desfet! Mai més no podré tornar a treballar. *(Amb les mans a la cara, es deixa caure a la falda de la senyora Alving i esclata en un plor convuls.)*

SRA. ALVING

(Lívica i tremolosa.)

Osvald! Mira'm! No, no, no és veritat!

OSVALD

(Alça el cap i la mira amb desesperació.)

No poder treballar més! Mai més! Ser com un mort en vida! Mare, pots imaginar-te una cosa més terrible?

SRA. ALVING

Però fill meu..., com pots haver agafat una cosa així?

OSVALD

(Es torna a incorporar.)

Això és precisament el que no m'explico, el que no puc comprendre. No he fet mai una vida dissipada..., en cap sentit. Ho pots ben creure, mare. Mai!

SRA. ALVING

És clar que no, Osvald. Jo tampoc no ho crec.

OSVALD

I en canvi, em cau a sobre aquest mal horrorós!

SRA. ALVING

Oh, et posaràs bé, fill meu. Creu-me; no és res més que un excés de treball..., res més.

OSVALD

Jo també ho pensava, al començament. Però anava equivocat.

SRA. ALVING

Explica-m'ho tot des del començament.

OSVALD

És el que vull fer.

SRA. ALVING

Quan ho vas notar per primer cop?

OSVALD

Poc després de la meva última estada aquí, quan ja tornava a ser a París. Vaig començar de tenir uns mals de cap fortíssims..., sobretot aquí a la nuca. Era com si m'estrenyessin el crani amb un cercle de ferro.

SRA. ALVING

I després?

OSVALD

Vaig creure que era el mateix mal de cap que tant em va fer sofrir a l'època de la creixença...

SRA. ALVING

Sí, sí...

OSVALD

Però no ho era; no vaig trigar a adonar-me'n. No podia treballar. Volia començar una obra, una pintura de gran format, i em vaig trobar com si hagués perdut totes les meves facultats... No podia concentrar-me, les idees i les imatges es barrejaven dintre meu, el cap em rodava... tot girava vertiginosament al meu voltant! Era un estat terrible! A l'últim, vaig enviar a buscar un metge, i per ell vaig saber la veritat.

SRA. ALVING

La veritat?

OSVALD

Era un dels millors metges de París, una eminència. Li vaig descriure els meus símptomes, i ell em va fer tota una sèrie de preguntes que, al meu entendre, no tenien res a veure amb el meu estat; jo no sabia on volia anar a parar...

SRA. ALVING

I què...?

OSVALD

Finalment, em va dir que tenia alguna cosa que em venia de naixença, alguna cosa «corcada»... sí, va utilitzar exactament aquesta expressió: «vermoulue».

SRA. ALVING

(*Amb ansietat.*)

Què volia dir?

OSVALD

Jo tampoc no ho entenia, i per això vaig demanar-li que m'ho expliqués més clarament. Llavors el vell cínic va dir... (*Clou el puny.*) Oh!

SRA. ALVING

Què va dir?

OSVALD

Va dir: «Els pecats dels pares cauen sobre els fills».

SRA. ALVING

(*Aixecant-se lentament.*)

Els pecats dels pares...

OSVALD

Em van venir ganes de trencar-li la cara.

SRA. ALVING

(*Travessant l'escena.*)

Els pecats dels pares...

OSVALD

(*Somriu amb tristesa.*)

Sí, què te'n sembla? Jo, naturalment, li vaig assegurar que allò era materialment impossible. Creus que es va retractar? En absolut. I fins que no vaig anar a buscar les teves cartes i li vaig traduir els passatges on parlaves del pare...

SRA. ALVING

I llavors, què?

OSVALD

Evidentment, va haver de reconèixer que s'havia precipitat. I així vaig saber la veritat... la incomprendible veritat! D'aquella vida despreocupada, d'aquella agradable existència amb els meus companys..., jo me n'havia d'haver estat. Vaig anar més enllà del que permetien les meves forces. La culpa era meva..., meva i de ningú més!

SRA. ALVING

Osvald! No, no ho creguis!

OSVALD

No hi havia altra explicació possible, segons ell. Això és el més horrorós. Destruït i perdut per tota la vida... i per culpa de la meva irreflexió. Oh, si pogués començar de nou..., fer que tot això no hagués passat! (*Es deixa caure i enfonsa el cap al sofà.*)

SRA. ALVING

(*Es retorça les mans i va amunt i avall, en una lluita silenciosa amb si mateixa.*)

OSVALD

(*Després d'una estona, alça el cap i queda mig recolzat.*)
Si almenys fos una cosa heretada..., una cosa contra la qual no hagués pogut fer res. Però així! Haver destruït tan vergonyosament, tan estúpidament la pròpia salut, la pròpia felicitat... tot el futur i tota la vida..., tot, tot!

SRA. ALVING

No, no, fill meu; això no pot ser! És impossible! (*Inclinant-se sobre ell.*) El teu cas no és tan desesperat com et penses!

OSVALD

Ah, mare, tu no saps... (*S'aixeca d'un salt.*) I haver-te de donar aquesta pena! Més d'una vegada he desitjat i esperat que no et preocupessis tant per mi.

SRA. ALVING

Jo, Oswald? Ets l'única cosa que em queda en aquest món!... L'única persona que estimo!

OSVALD

(*Li agafa les dues mans i les hi besa.*)

Sí, sí, ho sé; prou que me n'adono, quan estic amb tu. I això és el que més m'aclapara. Però ara ja ho saps. No em parlem més, per avui. No puc pensar-hi gaire estona seguida. No ho suportó. (*Camina per l'escena.*) Mare, dóna'm alguna cosa per beure.

SRA. ALVING

Per beure? Què vols beure, a aquesta hora?

OSVALD

Oh, qualsevol cosa. No hi ha ponx fred, a casa?

SRA. ALVING

Sí, però Oswald, estimat...

OSVALD

No em diguis que no, mare. Necessito alguna cosa on ofegar tots aquests pensaments que em torturen. (*Entra a l'hivernacle.*) I després..., aquesta foscor!

SRA. ALVING

(*Estira el cordó d'una campana, a la dreta.*)

OSVALD

I aquesta pluja contínua! Una pluja que pot durar setmanes, mesos sencers. No recordo haver vist el sol cap de les vegades que he estat a casa.

SRA. ALVING

Oswald..., tu penses anar-te'n! Em vols deixar!

OSVALD

(*Respira profundament.*)

Mm..., no penso en res. No puc pensar en res! (*Abaixant la veu.*) Procuro evitar-ho.

REGINA

(*A la porta del menjador.*)

Ha trucat la senyora?

SRA. ALVING

Sí, porta'ns un llum.

REGINA

De seguida, senyora. Ja és encès. (*Se'n va.*)

SRA. ALVING

(Cap a Oswald.)

Osvald, parla'm amb tota franquesa.

OSVALD

Ja ho faig, mare. *(Va cap a la taula.)* Em sembla que t'he dit prou coses.

REGINA

(Entra amb el llum i el posa damunt la taula.)

SRA. ALVING

Escolta, Regina, porta'ns una mitja ampolla de xampany.

REGINA

Sí, senyora. *(Se'n torna.)*

OSVALD

(Pren amb tendresa el cap de la seva mare entre les mans.)
Això és el que volia. Ja sabia jo que la meva mare no deixaria patir set al seu fill.

SRA. ALVING

Però, Oswald, pobre fill meu! Com vols que et negui res?

OSVALD

(Vivament.)

Ho dius de debò, mare? Seriosament?

SRA. ALVING

Com? Què?

OSVALD

Que no em negaràs res?

SRA. ALVING

Però Oswald, estimat...

OSVALD

Pst.

REGINA

(Porta una safata amb mitja ampolla de xampany i dues copes; ho posa sobre la taula.)

Obro l'ampolla?

OSVALD

No, gràcies. Ja ho faré jo.

(Regina se'n va.)

SRA. ALVING

(S'asseu a la taula.)

Què volies dir, quan deies que no t'havia de negar res?

OSVALD

(Destapant l'ampolla.)

Primer deixa'm beure una copa... o dues. *(Fa saltar el tap, omple una copa i va a omplir l'altra.)*

SRA. ALVING

(El detura.)

No, gràcies..., jo no en prenc.

OSVALD

La prendré jo, doncs. *(Buida la seva copa, la torna a omplir i la buida de nou; després s'asseu a taula.)*

SRA. ALVING

(Esperant que ell parli.)

I bé?

OSVALD

(Sense mirar-la.)

Escolta..., m'ha semblat que tu i el pastor Manders estàveu molt estranys, a taula..., sí, gairebé no heu dit ni paraula.

SRA. ALVING

Ah, ho has notat?

OSVALD

Sí, mm... (*Pausa breu.*) Mare..., tu què en penses, de la Regina?

SRA. ALVING

Què en penso?

OSVALD

Sí..., és esplèndida, no?

SRA. ALVING

Osvald, estimat..., tu no la coneixes tan bé com jo...

OSVALD

Què vols dir?

SRA. ALVING

Per desgràcia, la Regina es va estar massa temps a casa seva. L'hauria hagut de fer pujar aquí més aviat.

OSVALD

Sí, però no fa goig de veure? (*Es torna a omplir la copa.*)

SRA. ALVING

La Regina té molts defectes, i grossos...

OSVALD

Molt bé, i què? (*Beu.*)

SRA. ALVING

Malgrat tot, jo me l'estimo..., i a més, en sóc responsable. Per res del món voldria que li passés res de mal.

OSVALD

(*S'alça d'un salt.*)

Mare, la Regina és la meva única salvació.

SRA. ALVING

(Alçant-se.)

Això, què vol dir, Oswald?

OSVALD

No puc suportar tot sol aquesta tremenda tortura interior.

SRA. ALVING

No tens la teva mare per ajudar-te a suportar-la?

OSVALD

Sí, jo també ho creia, i per això he tornat a casa. Però ara veig que no és així. Aquí, no hi puc viure..., no ho podria aguantar.

SRA. ALVING

Osvald!

OSVALD

Haig de viure d'una altra manera, mare. Per això cal que et deixi. No vull que et vegis obligada a veure-ho tot.

SRA. ALVING

Pobre fill meu! Però Oswald, mentre estiguis malalt...

OSVALD

Si no fos més que la malaltia, em quedaria amb tu, mare, perquè ets el millor amic que tinc en aquest món.

SRA. ALVING

Sí que ho sóc, Oswald, no és veritat?

OSVALD

(Anant d'una banda a l'altra amb inquietud.)

No es tracta únicament de la malaltia..., sinó de totes aquestes idees que em turmenten, dels remordiments de consciència..., i sobretot d'aquesta enorme por, d'aquesta por mortal. Oh, és una por espantosa!

SRA. ALVING

(Anant darrera d'ell.)

Por? Quina por? Què vols dir?

OSVALD

No, no preguntis, mare. No t'ho puc dir..., no te la puc descriure.

SRA. ALVING

(Va cap a la paret de la dreta i torna a trucar.)

OSVALD

Què vols, mare?

SRA. ALVING

Vull que el meu fill estigui alegre, això és el que vull. No el vull veure voltant per casa d'aquesta manera, amb aquestes idees tan negres! *(A la Regina, que apareix a la porta.)* Xampany! Una ampolla sencera!

(La Regina surt.)

OSVALD

Mare!

SRA. ALVING

Que et penses que no sabem viure aquí també?

OSVALD

No és una meravella? Té una figura esplèndida! I tan plena de salut!

SRA. ALVING

(S'asseu a la taula.)

Seu, Oswald, i parlem-ne amb calma.

OSVALD

(Seu.)

A més, mare, tu no saps que em cal reparar una falta que vaig cometre amb la Regina...

SRA. ALVING

Una falta?

OSVALD

Més aviat una petita imprudència, si tu vols..., ben inofensiva, per cert. Quan vaig ser aquí l'última vegada...

SRA. ALVING

Sí...

OSVALD

La Regina no es cansava de preguntar-me coses. Volia que li parlés de París..., per exemple.. Sí, i un dia, encara no sé com, em va passar pel cap de preguntar-li: «No li agradaria d'anar-hi, a vostè?»

SRA. ALVING

I ella?

OSVALD

Es va posar tota vermella i em va dir: «Ja ho crec, que m'agradaria.» «Doncs bé», li vaig respondre, «ja mirarem de combinar-ho...»

SRA. ALVING

I què més?

OSVALD

Jo, com és lògic, ja me n'havia oblidat; però abans d'ahir, quan li vaig preguntar si estava contenta que em volgués quedar aquí tan de temps...

SRA. ALVING

Què?

OSVALD

Em va mirar tota estranyada i després va preguntar-me: «I què hi ha del meu viatge a París?»

SRA. ALVING

El seu viatge?

OSVALD

Sí, i llavors vaig veure que s'havia pres la cosa seriosament, que no havia deixat de pensar en mi tot aquest temps i que fins i tot s'havia posat a aprendre el francès...

SRA. ALVING

Ah, era per això?

OSVALD

Mare..., quan he vist de sobte davant meu aquesta noia esplèndida, tan atractiva i plena de salut... —la veritat és que abans no m'hi havia fixat gaire, però ara que me l'he trobada al davant amb els braços oberts, per dir-ho així, i a punt de rebre'm...

OSVALD

Osvald!

OSVALD

..., tot seguit he comprès que era la meva salvació: tenia davant meu el goig de viure.

SRA. ALVING

(Colpida.)

El goig de viure? El goig de viure pot ser la salvació?

OSVALD

Sí, mare, el goig de viure.

REGINA

(Ve del menjador amb una ampolla de xampany.)

Perdoni que hagi trigat tant; és que he hagut de baixar al celler.

(Posa l'ampolla sobre la taula.)

OSVALD

Vés a buscar una altra copa.

REGINA

(El mira amb estranyesa.)

La copa de la senyora ja hi és, senyor Alving.

OSVALD

Sí, però porta'n una per a tu, Regina.

REGINA

(S'espanta i mira tímidament la senyora Alving.)

OSVALD

Què esperes?

REGINA

(Amb veu baixa i amb perplexitat.)

La senyora hi està d'acord?

SRA. ALVING

Sí, vés a buscar la copa, Regina.

(La Regina se'n va cap al menjador.)

OSVALD

(Que l'ha seguida amb la vista.)

T'has fixat quin caminar?... Tan àgil i ferm alhora!

SRA. ALVING

No pot ser, Osvald.

OSVALD

Ho tinc decidit. Ja ho pots veure. És inútil que em contradiguis.

REGINA

(Entra amb una copa a la mà.)

OSVALD

Seu, Regina.

REGINA

(Interroga amb la mirada la senyora Alving.)

SRA. ALVING

Seu.

REGINA

(S'asseu en una cadira prop de la porta del menjador, amb la copa buida a la mà.)

SRA. ALVING

Osvald..., què deies del goig de viure?

OSVALD

Sí, mare..., vosaltres en sabeu ben poca cosa. Almenys jo, aquí, no l'he sentit mai.

SRA. ALVING

Què?... Vols dir aquí amb mi?

OSVALD

No, vull dir, aquí, en aquest país nostre. Però tu no m'entens.

SRA. ALVING

Sí, sí, em sembla que ho començo a entendre..., ara.

OSVALD

Sí, el goig de viure... i el goig de treballar. També hi compta. En el fons, és el mateix. Però vosaltres tampoc no en sabeu res.

SRA. ALVING

Potser tens raó. Continua parlant, Osvald... digue-me'n més coses.

OSVALD

Sí, només volia dir que... aquí, a la gent, li prediquen que el treball és una maledicció i un càstig, que la vida és una

cosa mísera i lamentable, una veritable vall de llàgrimes... i que com més aviat la deixem, millor.

SRA. ALVING

Una vall de llàgrimes, exacte. I nosaltres fem tot el que podem perquè ho sigui.

OSVALD

Però això només passa aquí. Allà baix, la gent no en vol saber res de totes aquestes coses. Ja no s'ho creu ningú, això de la vall de llàgrimes. Al contrari, la gent gaudeix de la pròpia vida..., el simple fet d'existir és motiu de la màxima felicitat. Mare, t'has fixat que tot el que he pintat gira al voltant del goig de viure?... El goig de viure, sempre i a tot arreu... Allí tot és llum, i sol, i aire de festa... i cares radiant de felicitat. Per això em fa por quedar-me aquí.

SRA. ALVING

Por? No confies prou en tu mateix?

OSVALD

No, temo que tot allò que, dintre meu, m'impulsa a la vida... aquí pot degenerar..., tornar-se lleig i vulgar.

SRA. ALVING

(Mirant-lo fixament.)

Ho creus possible?

OSVALD

Sí, n'estic absolutament segur. Pots provar de fer la mateixa vida aquí que allí, i veuràs com de seguida es torna una cosa completament distinta.

SRA. ALVING

(Que l'ha escoltat amb una atenció creixent, s'alça i el mira amb ulls pensatius.)

Ara hi veig la relació.

OSVALD

Què dius? Què és el que veus?

SRA. ALVING

Ara la veig per primera vegada. I ara en puc parlar.

OSVALD

(S'aixeca.)

No t'entenc, mare.

REGINA

(Que també s'ha aixecat.)

Volen que me'n vagi?

SRA. ALVING

No, queda't. Sí, ara puc parlar. Ara, fill meu, ho sabràs tot. I després, tu mateix decidiràs. Osvald! Regina!

OSVALD

Silenci, el pastor...

PASTOR

(Entra per la porta del vestíbul.)

Ah, hem passat una estona deliciosa allà baix.

OSVALD

Aquí també.

PASTOR

Aquest projecte de l'Engstrand de fer un hostel per a la gent de mar mereix el nostre suport. I la Regina ha d'anar a ajudar-lo.

REGINA

No, gràcies, senyor pastor.

PASTOR

(Que s'adona ara de la presència d'ella.)

Com? Vostè aquí?... I amb una copa a la mà?

REGINA

(S'apressa a deixar la copa.)

Pardon.

OSVALD

La Regina ve amb mi a París, senyor Pastor.

PASTOR

A París? Amb vostè?

OSVALD

Sí..., com a muller meva, si ella ho accepta.

PASTOR

Déu poderós!

REGINA

Què vol que hi faci, jo?

OSVALD

O bé es quedarà aquí..., si jo m'hi quedo.

REGINA

(Involuntàriament.)

Aquí?

PASTOR

Estic horroritzat, senyora Alving...!

SRA. ALVING

No faran ni una cosa ni l'altra, perquè ara puc parlar lliurement.

PASTOR

Però no voldrà pas...? Oh no, no, no!

SRA. ALVING

Sí, vull parlar i parlaré. I no per això en resultarà destruït cap ideal.

OSVALD

De què parles, mare? Què m'heu amagat?

REGINA

(Escoltant.)

Senyora! Escolti! A fora hi ha gent que crida! *(Va cap a l'hi-vernacle i mira l'exterior.)*

OSVALD

(A la finestra de l'esquerra.)

Què passa? D'on ve aquesta resplendor?

REGINA

Hi ha foc a baix a l'asil!

SRA. ALVING

(A la finestra.)

S'està cremant!

PASTOR

Cremant? Impossible! Si jo hi era fa un moment!

OSVALD

On tinc el barret? Ah, tant se val... No el necessito. L'asil del meu pare...! *(Surt corrents per la porta del jardí.)*

SRA. ALVING

El xal, Regina! Tot és en flames!

PASTOR

És espantós! Això, senyora Alving, és el càstig del cel que cau sobre aquest lloc de perdició!

SRA. ALVING

Sí, segur que sí. Vine amb mi, Regina. *(Es precipita, seguida de Regina, per la porta del vestíbul.)*

PASTOR

(Ajuntant les mans.)

I sense assegurar! *(Surt corrents darrera d'elles.)*

El mateix decorat. Les portes del jardí són totes obertes. El llum continua encès damunt la taula. A fora, és fosc. Una dèbil resplendor d'incendi cap a l'esquerra.

(La senyora Alving, amb un xal que li tapa el cap i les espatlles, mira l'incendi des de l'hivernacle. La Regina, també embolicada amb un xal, està una mica més endarrera.)

SRA. ALVING

Cremat, tot cremat! Fins als fonaments.

REGINA

Als cellers, encara hi ha foc.

SRA. ALVING

I l'Osvald sense venir! No queda pas res que es pugui salvar.

REGINA

Vol que vagi a portar-li el barret?

SRA. ALVING

Ni tan sols s'ha endut el barret?

REGINA

(Assenyalant el vestíbul.)

No, senyora; és al penja-robes.

SRA. ALVING

Deixa'l estar. No pot trigar a venir. Vaig a veure si puja. *(Surt per la porta del jardí.)*

PASTOR

(Entrant per la porta del vestíbul.)

Que hi és, la senyora Alving?

REGINA

Acaba de baixar al jardí.

PASTOR

És la nit més terrible que he viscut mai.

REGINA

Sí, una desgràcia horrorosa, senyor pastor.

PASTOR

No me'n parli! No hi puc pensar.

REGINA

Però, com pot haver passat?

PASTOR

No em preguntis res, senyoreta Engstrand! Com vol que ho sàpiga? Vostè també em vol...? No n'hi ha prou amb el seu pare?

REGINA

Ell? Què passa, amb ell?

PASTOR

Oh, m'ha fet sortir de polleguera.

ENGSTRAND

(Entra pel vestibul.)

Senyor pastor...

PASTOR

(Es gira esparverat.)

Aquí i tot em perseguiu?

ENGSTRAND

Sí, senyor, que Déu em mati... Jesús, què dic ara! Però això és una història ben desagradable, senyor pastor!

PASTOR

(Amunt i avall.)

Sí..., per desgràcia!

REGINA

Què passa?

ENGSTRAND

Doncs mira, tot ha vingut d'aquella vetllada religiosa. (*Baix.*) Això és peix al cove, noia, ja és nostre! (*Alt.*) I pensar que, per culpa meva, el pastor Manders haurà de carregar amb una responsabilitat així.

PASTOR

Però jo us juro, Engstrand...

ENGSTRAND

La veritat és que el senyor pastor ha estat l'única persona que ha entrat a l'asil amb les candeles.

PASTOR

(*Aturant-se.*)

Sí, vós ho dieu. Però jo no puc recordar que hagi tingut cap candela a les mans.

ENGSTRAND

Doncs jo he vist perfectament com el senyor pastor agafava una candela, l'apagava amb les puntes dels dits i llençava un tros de ble cremat enmig de les serradures que hi havia per terra.

PASTOR

Però vós ho heu vist, de debò?

ENGSTRAND

Tan cert com sóc aquí.

PASTOR

No ho puc creure. No tinc costum d'apagar les candeles amb els dits.

ENGSTRAND

No fa cap gràcia, tot plegat. Però vostè, senyor pastor, creu que és tan gros, el mal?

PASTOR

(Es passeja inquiet.)

No em pregunteu res, Engstrand! No em pregunteu res!

ENGSTRAND

(Seguint-lo.)

I a més, el senyor pastor no l'havia assegurat, oi?

PASTOR

(Continua passejant-se.)

No, no, no; prou que ho sabeu.

ENGSTRAND

(Seguint-lo.)

Sense cap assegurança. I anar-hi a calar foc d'aquesta manera. Jesús, quina desgràcia!

PASTOR

(Eixugant-se la suor del front.)

Sí, Engstrand, ja ho podeu dir!

ENGSTRAND

I que una desgràcia així passi en una institució benèfica, que diu que havia de fer tant de bé a la ciutat i a la comarca. Em temo que els diaris no tractaran el senyor pastor amb guants de seda.

PASTOR

No, no..., jo també m'ho temo. I gairebé diria que això és el pitjor de tot. Quan penso en tots aquests atacs plens d'odi, en les acusacions que... Terrible..., insuportable!

SRA. ALVING

(Entra per la porta del jardí.)

No hi ha manera d'apartar-lo del foc.

PASTOR

Ah, és vostè, senyora Alving.

SRA. ALVING

Sí, pastor Manders. Ja ho veu: S'ha estalviat de fer el discurs inaugural.

PASTOR

Oh, més m'hauria agradat...

SRA. ALVING

(Amb veu sorda.)

No, val més així. D'aquest asil no n'hauria sortit res de bo.

PASTOR

Això és el que pensa?

SRA. ALVING

Vostè, no?

PASTOR

Sí, sí..., però no deixa de ser una gran desgràcia.

SRA. ALVING

Ara, parlem-ne d'una manera ràpida i objectiva, com si es tractés d'una qüestió de negocis. Espereu el pastor Manders, Engstrand?

ENGSTRAND

(Vora la porta del vestibul.)

Sí, senyora Alving.

SRA. ALVING

Seieu, doncs.

ENGSTRAND

Gràcies, estic bé dret.

S R A. A L V I N G

(Al pastor.)

Suposo que agafarà el vapor següent?

P A S T O R

Sí, d'aquí a una hora.

S R A. A L V I N G

Doncs faci'm el favor d'endur-se altra vegada tots els papers. No vull sentir parlar més d'aquest afer. Ara haig de pensar en altres coses...

P A S T O R

Senyora Alving...

S R A. A L V I N G

Més endavant li enviaré poders perquè ho arregli tot com millor li sembli.

P A S T O R

Me n'encarregaré amb molt de gust. Ara, per desgràcia, caldrà modificar la primera disposició del testament.

S R A. A L V I N G

Sens dubte.

P A S T O R

Em sembla que, d'entrada, la millor solució és traspassar la propietat de Solvik al municipi. El terreny no deixa de tenir un valor. Sempre serà possible trobar-li alguna utilitat. I els interessos del capital col·locat a la caixa d'estalvis, potser podria dedicar-los a sufragar algun projecte que, sense cap mena de dubte, reportés algun benefici a la nostra ciutat.

S R A. A L V I N G

Com li sembli. Avui, tot això m'és completament indiferent.

E N G S T R A N D

Pensi en el meu refugi de mariners, senyor pastor!

PASTOR

Sí, molt bé..., és una idea. Ja m'ho pensaré.

ENGSTRAND

Què diantre! Pensar-s'ho...? ... Oh, Jesús, perdoni.

PASTOR

(Amb un sospir.)

Per desgràcia, no sé quant de temps tindrè per ocupar-me d'aquestes coses. Encara no sé si l'opinió pública m'obligarà a retirar-me. Tot depèn del resultat de la informació oficial que faci la comissió investigadora de l'incendi.

SRA. ALVING

Què diu?

PASTOR

I aquest resultat, no el podem preveure.

ENGSTRAND

(Acostant-se a ell.)

Sí que podem, senyor pastor. Aquí hi ha en Jacob Engstrand, ben ferm sobre les seves cames..., és un dir.

PASTOR

Vós, Engstrand?

ENGSTRAND

(Abaixant la veu.)

En Jacob Engstrand no és home per deixar penjat el seu benefactor en un noment de perill...

PASTOR

Sí, però..., benvolgut..., com podem...?

ENGSTRAND

En Jacob Engstrand és com l'àngel de la guarda, senyor pastor!

PASTOR

No, no, no ho puc acceptar.

ENGSTRAND

Ho ha de fer, senyor pastor. Jo en conec un que, ja una vegada, va fer passar com a seva la falta comesa per un altre.

PASTOR

Jacob! (*Li estreny la mà.*) Sou una personalitat ben estranya. No us faltará ajuda per al vostre refugi de mariners, us ho prometo.

ENGSTRAND

(*Vol donar-li les gràcies, però l'emoció no el deixa parlar.*)

PASTOR

(*Posant-se en bandolera la seva cartera de viatge.*)

I ara en marxa. Farem el viatge plegats.

ENGSTRAND

(*Baix, a la Regina.*)

Vine amb nosaltres, noia! Estaràs com el peix a l'aigua.

REGINA

(*Fent que no amb el cap.*)

Merci! (*Va al vestibul a buscar l'impermeable i el paraigua del pastor.*)

PASTOR

Passi-ho bé, senyora Alving! I Déu vulgui que l'esperit de l'ordre i la legalitat penetri aviat en aquesta casa.

SRA. ALVING

Adéu, Manders! (*Se'n va cap a l'hivernacle, en veure que Osvald entra per la porta del jardí.*)

ENGSTRAND

(*Mentre ajuda, amb Regina, a posar l'impermeable al pastor.*)

Adéu, filla meva. I si mai et passa res, ja saps on tens en Jaëob Engstrand. (*Baix.*) Carreró del Port... mm! (*A la senyora Alving i a Osvald.*) I l'hostal s'anomenarà «Alberg del camarlenc Alving». I si aconseguixo de fer-lo anar tal com desitjo, els asseguro que farà honor a la memòria del senyor camarlenc.

PASTOR

(*A la porta.*)

Mm... mm! Veniu, estimat Engstrand. Adéu, adéu. (*Ell i Engstrand surten pel vestibul.*)

OSVALD

(*Acostant-se a la taula.*)

De quin hostal parlava?

SRA. ALVING

Oh, d'una mena d'asil que vol obrir amb el pastor Manders.

OSVALD

També es cremarà... com aquest nostre.

SRA. ALVING

Com t'ha vingut aquesta idea?

OSVALD

Tot cremarà. No quedarà res que recordi la memòria del meu pare. Jo també em cremo.

REGINA

(*El mira desagradablement sorpresa.*)

SRA. ALVING

Osvald! No hàvies d'estar-te tant de temps allà baix, pobre fill meu.

OSVALD

(*Es deixa caure en una cadira, vora la taula.*)

Potser tens raó.

SRA. ALVING

T tens la cara ben mullada, Osvald. Vine, deixa'm eixugar-te-la. (*L'eixuga amb un mocador.*)

OSVALD

(*Mira amb indiferència davant d'ell.*)
Gràcies, mare.

SRA. ALVING

No estàs cansat, Osvald? Vols anar a dormir?

OSVALD

(*Amb por.*)

Dormir? No, no! No dormo mai! Ho faig veure. (*Amb veu sorda.*) Prou que em vindrà...

SRA. ALVING

(*El mira amb preocupació.*)

Ah, estimat!... Estàs ben malalt.

REGINA

Què? El senyor Alving està malalt?

OSVALD

(*Impacient.*)

No deixeu les portes obertes! Tanqueu-les! Aquesta por que em mata!

SRA. ALVING

Tanca, Regina...

(*Regina ho fa i es queda a la porta del vestíbul. La senyora Alving es treu el xal; la Regina, també.*)

SRA. ALVING

(*Acosta una cadira a la d'Osvald i s'asseu al costat d'ell.*)
Veus? Així..., jo m'estaré al teu costat.

OSVALD

Sí, fes-ho. I que també es quedi la Regina. Vull tenir la Regina sempre a la vora. Tu m'ajudaràs, Regina, em faràs un gran favor..., no és veritat?

REGINA

No l'entenc, senyor Alving.

SRA. ALVING

Fer-te un favor? Ajudar-te?

OSVALD

Sí, quan em caldrà algú que m'ajudi.

SRA. ALVING

Osvald, no tens la teva mare, per ajudar-te?

OSVALD

Tu? (*Somriu.*) Oh, no, mare, tu no em pots donar l'ajuda que necessito. (*Riu tristament.*) Tu? Ha, ha! (*La mira seriós.*) Encara que siguis la persona més lligada a mi... (*Amb vehemència.*) Per què no em dius de tu, Regina? Per què no em dius Osvald?

REGINA

(*Baix.*)

No sé si a la senyora li semblaria bé.

SRA. ALVING

No trigaràs gaire a tenir tot el dret de fer-ho. I ara, vine a seure amb nosaltres.

REGINA

(*Sense dir ni paraula i amb una certa indecisió, va a seure a l'altra banda de la taula.*)

SRA. ALVING

Ara, pobre fill meu, vaig a treure't de l'ànima aquest gran pes...

OSVALD

Tu, mare?

SRA. ALVING

... a alliberar-te dels teus remordiments, dels teus escrúpols de consciència...

OSVALD

Creus que podràs?

SRA. ALVING

Sí, Oswald, ara puc. Abans, quan parlaves del goig de viure, ha estat com si, de sobte, veiés totes les coses de la meva vida sota una llum completament nova.

OSVALD

No entenc ni una paraula del que dius.

SRA. ALVING

Ah, si haguessis conegut el teu pare quan era encara un tinent jove i ple de vida. Era el goig de viure en persona.

OSVALD

Sí, ho sé.

SRA. ALVING

Només de veure'l, t'omplia una sensació de joia. I aquella força exuberant... i la vitalitat que respirava!

OSVALD

Bé..., què vols dir?

SRA. ALVING

I aquella criatura tan alegre —perquè aleshores era ben bé com una criatura— havia d'anar consumint els seus dies aquí, en una petita ciutat que no podia oferir-li cap goig..., només distraccions mediocres. En aquest cau, havia de viure, sense una tasca per lliurar-s'hi amb totes les seves forces i amb tot l'entusiasme del seu cor. Tenia tan sols un càrrec ofi-

cial, i aquest càrrec era purament honorífic; no tenia feina, només petites ocupacions. I ni un camarada que tingués la més lleugera intuïció del que significa l'autèntic goig de viure, només companys de ganduleria i de disbauxa...

OSVALD

Mare!

SRA. ALVING

I va passar el que havia de passar.

OSVALD

Què havia de passar?

SRA. ALVING

Tu mateix has explicat aquest vespre com acabaries, si haguessis de viure gaire tamps aquí, entre nosaltres.

OSVALD

Vols dir que el pare...?

SRA. ALVING

El teu pare, senzillament, no va saber mai què havia de fer amb tot aquell goig de viure que tenia dintre. I jo, per desgràcia, tampoc no vaig ser capaç de portar alegria i serenitat a la seva vida.

OSVALD

Tu tampoc?

SRA. ALVING

M'havien ficat al cap una pila de deures i coses així, i vaig creure durant molt temps que allò era just i tal com havia de ser. Sempre, a tot arreu, es tractava només de deures i obligacions..., les obligacions que tenia jo, les que tenia ell i... Osvald, em temo que, al teu pobre pare, li vaig fer la vida insuportable en aquesta casa.

OSVALD

Per què no me n'has dit mai res en les teves cartes?

SRA. ALVING

Fins avui no he vist la manera de tocar aquest tema davant teu, que ets el seu fill.

OSVALD

I ara ja ho veus diferent?

SRA. ALVING

Només veia una cosa: que el teu pare era un home destrosat físicament i mentalment abans que tu vinguessis al món.

OSVALD

(Amb veu sorda.)

Ah! *(S'aixeca i va cap a la finestra.)*

SRA. ALVING

A més, hi havia una cosa que em preocupava constantment: que la Regina, en el fons, pertanyia a aquesta casa... La Regina era tant a casa seva com el meu fill.

OSVALD

(Tombant-se vivament.)

La Regina?

REGINA

(Salta, amb la veu sufocada.)

Jo?

SRA. ALVING

Sí, ara ja sabeu tots dos la veritat.

OSVALD

La Regina!

REGINA

(Per a ella mateixa.)

Així, la meva mare era una...

SRA. ALVING

La teva mare tenia molt bones qualitats, Regina.

REGINA

Potser sí, però no per això deixava de ser una qualsevol. Alguna vegada ho havia pensat, però... Senyora..., suposo que em permetrà que me'n vagi ara mateix.

SRA. ALVING

Te'n vols anar, Regina?

REGINA

Sí, vull anar a ciutat.

SRA. ALVING

Com és lògic, jo no et puc manar res, però...

OSVALD

(Va cap a Regina.)

Te'n vols anar? Ara? Però si ets a casa teva!

REGINA

Merci, senyor Alving..., bé ara ja puc dir Oswald, però no pas de la manera com m'ho havia imaginat.

SRA. ALVING

Regina, jo no he estat prou franca amb tu.

REGINA

No, desgraciadament! Perquè si jo hagués sabut que l'Oswald estava malalt... I ara que, a més, ja no hi pot haver res de seriós entre ell i jo... No, no vull enterrar-me aquí, al camp, ni sacrificar-me a cuidar malalts.

OSVALD

Ni tractant-se d'una persona que t'és tan pròxima?

REGINA

No, seria incapaç de fer-ho. Una noia pobra ha d'aprofitar

els anys de la joventut; si no, es pot trobar qualsevol dia al mig del carrer. I jo, senyora Alving, també el sento, el goig de viure!

SRA. ALVING

Sí, per desgràcia; però no et perdis, Regina.

REGINA

Oh, passarà allò que hagi de passar. Si l'Osvald té alguna cosa del seu pare, jo dec tenir alguna cosa de la meva mare... Puc preguntar si el pastor Manders n'està informat, de tot això?

SRA. ALVING

El pastor Manders ho sap tot.

REGINA

(Corre sobtadament a posar-se el xal.)

Així, corro a agafar el vapor. Amb el pastor és tan fàcil entredre's; i em sembla que bé me'n toquen uns quants, dels diners promesos..., hi tinc tant dret com aquell fuster degenerat.

SRA. ALVING

Els diners, te'ls donarem de molt bon grat, Regina.

REGINA

(Mirant la senyora Alving amb malignitat.) La senyora també podia, de molt bon grat, procurar que fos educada com la filla d'un senyor. Era el que em corresponia. *(Arronsant les espatlles.)* Però, bah..., tant se val! *(Mira amb amarg ressentiment l'ampolla sense destapar.)* Encara tindrè ocasió de beure xampany amb gent de més categoria.

SRA. ALVING

I si mai no tens on anar, Regina, vine aquí.

REGINA

No, moltes gràcies, senyora. El pastor Manders prou que

s'ocuparà de mi. I si tot va tan malament, ja sé quina és la casa que em correspon.

SRA. ALVING

Quina casa vols dir?

REGINA

L'asil del camarlenc Alving.

SRA. ALVING

Regina! Ara ho veig ben clar... Camines cap a la teva perdició.

REGINA

Què diu? *Adieu.*

(Saluda i surt per la porta del vestíbul.)

OSVALD

(Mirant per la finestra.)

Se n'ha anat?

SRA. ALVING

Sí.

OSVALD

(Baix, com per a ell mateix.)

És estúpid... Completament estúpid.

SRA. ALVING

(Va darrera d'ell i li posa les mans damunt les espatlles.)

Osvald, fill meu, t'ha fet molta impressió, tot això?

OSVALD

(Girant el cap per mirar-la.)

Vols dir això que m'has explicat del pare?

SRA. ALVING

Sí, del teu desventurat pare! Temo que no hagi estat un cop massa fort per a tu.

OSVALD

Per què t'ho penses? És clar que m'ha sorprès molt; però en el fons, m'ha de ser bastant indiferent.

SRA. ALVING

(Aparta les mans de les espatlles d'ell.)

Indiferent? Que el teu pare hagi viscut en una infelicitat tan gran!

OSVALD

Naturalment, puc sentir compassió per ell, com per qualsevol altre, però...

SRA. ALVING

I res més? Pel teu propi pare?

OSVALD

(Amb impaciència.)

Sí, pare... pare... L'he conegut ben poc, el meu pare. Només recordo que un dia em va fer vomitar.

SRA. ALVING

Però això és horrorós! Un fill no ha de sentir, malgrat tot, amor pel seu pare?

OSVALD

Quan el fill no té cap motiu per agrair-li res? Quan ni l'ha conegut? Encara hi creus, en aquesta superstició, tan il·lustrada en altres aspectes?

SRA. ALVING

Una superstició, dius?

OSVALD

Cal que ho vegis clar, mare. Es tracta d'una d'aquestes idees tan corrents, que, ben mirat, han quedat totalment superades, però que de vegades encara corren pel cervell de la gent com...

SRA. ALVING

(*Commosa.*)

Espectres!

OSVALD

(*Camina per l'escena.*)

Sí, exacte. Els podem donar aquest nom.

SRA. ALVING

Osvald!... Així, tampoc no m'estimes a mi!

OSVALD

A tu, almenys, et conec.

SRA. ALVING

Sí, em coneixes; però això és tot!

OSVALD

I sé l'amor que em tens; i t'ho haig d'agrair. A més, ara que estic malalt, em pots ser d'una utilitat extraordinària.

SRA. ALVING

Oi que sí, Osvald? Oh, gairebé la beneixo, aquesta malaltia que t'ha portat a casa i als meus braços. Perquè ara ho veig: encara no et tinc; t'haig de guanyar.

OSVALD

(*Irritat.*)

Sí, sí, sí, tot això són frases. Però no oblidis, mare, que sóc un home malalt. No puc ocupar-me gaire dels altres; prou feina tinc amb mi mateix.

SRA. ALVING

(*Baix.*)

Seré pacient i fàcil d'acontentar, Osvald.

OSVALD

I alegre també, mare!

S.R.A. ALVING

Sí, fill meu, tens raó. (*S'hi acostà.*) No he aconseguit treure't de sobre tots els teus remordiments?

OSVALD

Sí, però qui podrà treure'm la por?

S.R.A. ALVING

La por?

OSVALD

(*Es passeja amunt i avall.*)

La Regina ho hauria fet, si jo l'hi hagués demanat.

S.R.A. ALVING

No t'entenc. Quina por vols dir? I què hi té a veure la Regina?

OSVALD

Ja és molt entrada la nit, mare?

S.R.A. ALVING

Ja som a la matinada. (*Va cap a l'hivernacle i mira a fora.*) Allà a les muntanyes comença a clarejar. I el cel és net, Oswald. Farà bon dia! Aviat podràs veure el sol.

OSVALD

Me n'alegro. Oh, hi ha encara tantes coses de les quals puc alegrar-me i que em donen una raó per viure.

S.R.A. ALVING

Sí, jo també ho penso!

OSVALD

I encara que no pugui treballar...

S.R.A. ALVING

Oh, fill meu, aviat podràs tornar a treballar. Perquè ara ja no cal que et turmentis amb idees depriments.

OSVALD

No, tens raó; m'has alliberat del pes de totes aquelles imaginacions meves. I si ara també puc aconseguir... (*S'asseu al sofà.*) Vine, mare, parlem una estona.

SRA. ALVING

Sí, fill meu. (*Apropa un seient al sofà i s'asseu al costat d'ell.*)

OSVALD

I mentrestant sortirà el sol. I ho sabràs tot..., i ja no em caldrà tenir aquesta por.

SRA. ALVING

Ho sabré tot? Què és el que haig de saber?

OSVALD

(*Sense escoltar-la.*)

Mare..., m'has dit que estaves disposada a fer per mi tot el que et demanés..., no és cert?

SRA. ALVING

Sí, ho he dit.

OSVALD

Mantens la teva paraula?

SRA. ALVING

És clar que sí, estimat! Te'n pots refiar. Ja saps que no visc més que per tu!

OSVALD

Bé, doncs escolta'm. Sé que tens un ànim fort i coratjós, mare. Escolta'm amb calma, sense interrompre'm.

SRA. ALVING

Però, per Déu, què és això que...?

OSVALD

No cridis, sents? M'ho has de prometre. Parlarem tranquil·lament. M'ho promets, mare?

SRA. ALVING

Sí, sí, t'ho prometo; però, parla.

OSVALD

Sí, mare. Has de saber que tot aquest cansament que tinc, i el fet que no pugui pensar més en la meva feina..., tot això no és encara la veritable malaltia...

SRA. ALVING

No? Doncs quina és aquesta malaltia?

OSVALD

La malaltia que he heretat... (*S'assenyala el front.*) és aquí dins.

SRA. ALVING

(*L'esglai gairebé li impedeix de parlar.*) Oswald! No..., no!

OSVALD

No cridis. No ho puc soportar. Sí, mare, és aquí dins, a l'aguait. I pot esclatar en qualsevol moment.

SRA. ALVING

No, Oswald, no és veritat! No pot ser veritat!

OSVALD

Ja he tingut un primer atac, a París. No va durar gaire. Però quan vaig saber en quin estat havia caigut, em va venir una por frenètica... i per això vaig córrer cap a casa, amb tu, tan de pressa com vaig poder.

SRA. ALVING

I aquesta és la por que deies...

OSVALD

Sí, perquè era un estat tan llastimós... Ah, si només es tractés d'una malaltia mortal. Perquè no em fa por la mort...,

cara que, naturalment, m'agradaria viure com més millor.

SRA. ALVING.

Sí, Oswald, és clar que has de viure!

OSVALD

Però això és tan horrorós! Anar enrera, per dir-ho així, tornar-se com una criatura petita, a qui han de donar el menjar, i... Oh; no hi ha paraules per expressar-ho.

SRA. ALVING

La criatura té la seva mare...

OSVALD

(S'aixeca d'un salt.)

No, mai! Això és el que no vull! Viure potser anys en aquest estat..., i envellir..., no, aquesta idea no la puc suportar. A més, tu podries morir-te abans que jo. *(S'asseu al mateix seient de la senyora Alving.)* Perquè això no acaba sempre en una mort ràpida, diu el metge. Segons ell, és una mena d'estovament del cervell... *(Somriu amb tristesa.)* Sona bé, no trobes? Em fa pensar en robes de vellut vermell..., una cosa flonja, per passar-hi la mà amb suavitat.

SRA. ALVING

(Fa un crit.)

Osvald!

OSVALD

(Torna a saltar del seient i es passeja d'un cantó a l'altre.)
I tu m'has tret la Regina del costat meu. Ella sí que m'hauria pogut ajudar.

SRA. ALVING

(Va cap a ell.)

Què vols dir, estimat? Què hi ha al món que jo no estigui disposada a fer per tu?

OSVALD

A París, després del primer atac, el metge em va dir que, si es repetia..., i es repetirà, ja no hi havia remei.

SRA. ALVING

Va tenir cor de dir-te una cosa així?

OSVALD

Jo l'hi vaig obligar. Li vaig dir que havia d'arreglar les meves coses... (*Somriu astut.*) I ho havia de fer. (*Es treu una capseta de la butxaca interior de l'americana.*) Mare, veus aquesta capseta?

SRA. ALVING

Què és?

OSVALD

Morfina.

SRA. ALVING

(*El mira amb terror.*)

Osvald..., fill meu!

OSVALD

He aconseguit arregar-ne dotze càpsules.

SRA. ALVING

(*Volent agafar la capsula.*)

Dóna'm aquesta capsula, Osvald!

OSVALD

Encara no, mare. (*Es torna a ficar la capseta a la butxaca.*)

SRA. ALVING

No podré sobreviure a aquest cop!

OSVALD

Sí, cal que sobrevisquis. Si ara hagués tingut la Regina, li

hauria explicat la meua resolució i li hauria demanat aquesta última ajuda. I ella m'hauria ajudat, n'estic segur.

SRA. ALVING

Mai!

OSVALD

Si hagués tingut l'atac en presència seva, i ella m'hagués vist indefens com una criatura, sense esperança, sense salvació, perdut irremissiblement...

SRA. ALVING

No, la Regina mai no ho hauria fet.

OSVALD

Sí, la Regina ho hauria fet. La Regina era tan deliciosament despreocupada! I aviat n'hauria estat tipa, de cuidar un malalt com jo.

SRA. ALVING

Així, gràcies a Déu que la Regina és fora!

OSVALD

Sí, ara seràs tu qui em farà aquest últim servei, mare.

SRA. ALVING

(Fent un crit.)

Jo? La teva mare?

OSVALD

Justament. No ets la persona més pròxima a mi?

SRA. ALVING

Jo, que t'he donat la vida?

OSVALD

No te l'havia demanada. I quina vida m'has donat? No la vull. Torna-me-la a prendre.

SRA. ALVING

Àuxili! Àuxili! (*Corre cap al vestíbul.*)

OSVALD

(*Corre darrera d'ella.*)

No em deixis sol! On vas?

SRA. ALVING

(*Des del vestíbul.*)

A buscar un metge. Osvald, deixa'm sortir!

OSVALD

(*També al vestíbul.*)

No, tu no surts de casa. I tampoc no entrarà ningú. (*Soroll d'una clau.*)

SRA. ALVING

(*Torna a entrar.*)

Osvald! Osvald..., fill meu!

OSVALD

(*Entra darrera d'ella.*)

Tens cor de mare..., i em pots veure turmentat per aquesta por terrible?

SRA. ALVING

(*Després d'un breu silenci, dominant-se.*)

Té..., la meva mà.

OSVALD

Estàs disposada a...?

SRA. ALVING

Sí, si és necessari. Però no serà necessari. No, no, és impossible!

OSVALD

Esperem-ho..., i visquem junts tot el temps que puguem. Gràcies, mare. (*S'asseu al seient que la senyora Alving havia apro-*

pat al sofà. Apunta el dia; el llum continua encès sobre la taula.)

SRA. ALVING

(S'acosta a Oswald amb precaució.)

Et sents més calmat?

OSVALD

Sí.

SRA. ALVING

(S'inclina sobre ell.)

Tot ha estat una terrible jugada de la teva imaginació, Oswald! Totes aquestes excitacions han estat massa per a tu! Però ara ets a casa teva, amb la teva mare, fill meu, estimat, i ara podràs reposar. Tot allò que desitgis, tot allò que assenyali el teu dit..., ho tindràs com abans, com quan eres petit... Veus? L'accés ja ha passat..., i ben de pressa! Oh, ja ho sàbia, jo. I mira, Oswald, quin dia més bo tindrem. Un cel ben blau! Avui veuràs el teu país sota un sol esplèndid. *(S'apropa a la taula i apaga el llum. El sol surt. La neu de les muntanyes resplendeix als raigs del sol matinal.)*

OSVALD

(Immòbil al seient, d'esquena al paisatge; de sobte, diu.)

Mare, dóna'm el sol.

SRA. ALVING

(Colpida, el mira des de la taula.)

Què dius?

OSVALD

(Repeteix amb una veu sorda i àtona.)

El sol. El sol.

SRA. ALVING

(Se li acosta.)

Oswald, què tens?

OSVALD

(Sembla arronsar-se al seient. Els músculs se li relaxen, la cara perd expressió, els ulls tenen un esguard apagat i estòlid.)

SRA. ALVING

(Tremolant de por.)

Déu meu..., què és això? *(Crida.)* Oswald! Què et passa?
(S'agenolla davant d'ell i el sacseja.) Oswald! Oswald! Mira'm!
Que no em coneixes?

OSVALD

(Amb la mateixa veu àtona.)

El sol... El sol.

SRA. ALVING

(Posant-se dreta d'un salt, desesperada, s'estira els cabells amb les dues mans i crida.)

No es pot suportar!... *(Murmura, com petrificada.)* No, no ho suportaré! Mai! *(De sobte.)* On les tenia? *(Palpa febrilment el pit d'Oswald.)* Aquí! *(Retrocedeix uns passos i crida.)* No, no, no!... Sí! No, no! *(Queda a uns quants passos d'ell, amb les mans entre els cabells, i el mira fixament, muda de terror.)*

OSVALD

(Sempre immòbil al seient.)

El sol... El sol.

TAULA

PRÒLEG

Henrik Ibsen / Enric Ibsen
Cronobibliografia

ESPECTRES

Fitxa d'estrena	23
Acte primer	25
Acte segon	75
Acte tercer	121

COL·LECCIÓ POPULAR DE TEATRE CLÀSSIC UNIVERSAL

Obres de William Shakespeare traduïdes per
Josep M. de Sagarra.

1. *Romeu i Julieta*
2. *Otel·lo*
3. *Un Somni de nit de Sant Joan*
4. *Macbeth*
5. *Antoni i Cleopatra*
6. *Les alegres casades de Windsor*
7. *La tempestat*
8. *A bon fi, tot li és camí*
9. *Els dos cavallers de Verona*
10. *Pericles*
11. *Juli Cèsar*
12. *La comèdia dels errors*
13. *Titus Andrònic*
14. *Cimbel·lí*
15. *L'amansiment de l'harpia*
16. *Coriolà*
17. *Al vostre gust*
18. *Conte d'hivern*
19. *Enric IV, 1.ª part*
20. *Molt soroll per no res*
21. *Enric IV, 2.ª part*
22. *Treball d'amor perdut*
23. *El mercader de Venècia*
24. *El rei Joan*
25. *Timon d'Atenes*
26. *Nit de reis*
27. *Mesura per mesura*
28. *Ricard III*
29. Eugène Labiche, *El més feliç dels tres*, traducció de Guillem-Jordi Graells, pròleg de Jaume Melendres
30. Alfred de Musset, *Fantasio* i *No feu bromes amb l'amor*, traduccions de Guillem-Jordi Graells i Jaume Melendres respectivament, pròleg de Guillem-Jordi Graells
31. Heinrich von Kleist, *El càntir trencat*, traducció de Feliu Formosa, presentació de Josep M. Carandell, pròleg de Pau Monterde
32. Aristòfanes, *Lisístrata*, traducció i pròleg de Cristian Carandell
33. Marivaux, *La disputa*, traducció i pròleg de Joan Casas
34. Henrik Ibsen, *Espectres*, traducció de Feliu Formosa, pròleg de Joan Casas

